

Využití principů hlasové výchovy v předškolním vzdělávání

Kateřina Měrková

Bakalářská práce
2024

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav školní pedagogiky

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Kateřina Měrková**
Osobní číslo: **H230376**
Studijní program: **B0112P300001 Učitelství pro mateřské školy**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Využití principů hlasové výchovy v předškolním vzdělávání**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury o hudebních činnostech v předškolním vzdělávání.
Vymezení teoretických východisek zaměřených na rozvoj hudebnosti dětí předškolního věku prostřednictvím pěveckých činností.
Zpracování sady hudebních aktivit zaměřených na využití principů hlasové výchovy v prostředí mateřské školy.
Realizace a ověření sady aktivit ve vybrané mateřské škole.
Evaluace aktivit a zpracování doporučení pro praxi v mateřských školách.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- Kubecová, M., Pehelová, M., Slavíková, M., Růžičková, V., & Váňová, H. (2017). *Rozvíjíme hudební dovednosti dětí*. Raabe.
Lišková, M. (2012). *Hudební činnosti v předškolním vzdělávání*. Raabe.
Sarrazin, N. (2016). *Music and the Child*. Open SUNY Textbooks.
Sedlák, F., & Váňová, H. (2013). *Hudební psychologie pro učitele*. Karolinum.
Šímanovský, Z., & Tichá, A. (2013). *Lidové písničky a hry s nimi*. Portál.
Tichá, A. (2009). *Učíme děti zpívat*. Portál.

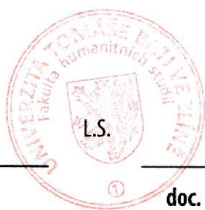
Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Libuše Jelénková, Ph.D.**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **11. ledna 2024**

Termín odevzdání bakalářské práce: **26. dubna 2024**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. PhDr. Mgr. Marcela Janíková, Ph.D.
ředitelka ústavu

Ve Zlíně dne 11. ledna 2024

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 23.4.2014

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě

pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělení svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užití či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídáne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce je teoreticko-aplikačního charakteru a zabývá se využitím principů hlasové výchovy v předškolním vzdělávání. Cílem práce je zpracovat sadu hudebních aktivit zaměřených na využití principů hlasové výchovy v prostředí mateřské školy. Předmětem teoretické části je vymezení teoretických východisek zaměřených na rozvoj hudebnosti dětí předškolního věku prostřednictvím pěveckých činností. Praktická část poté představuje sadu aktivit zaměřených na využití principů hlasové výchovy u dětí předškolního věku. Sada byla realizována, ověřena a evaluována ve vybrané mateřské škole a následně byla vypracována doporučení pro praxi mateřských škol.

Klíčová slova: hudební činnosti, pěvecké činnosti, hlasová výchova, hlasová hygiena, nezpěvnost u dětí

ABSTRACT

The bachelor's thesis is of theoretical and applied nature and focuses on the utilization of voice training principles in preschool education. The aim of the thesis is to develop a set of musical activities centered around the application of voice training principles within the context of a kindergarten. The theoretical section delves into the foundational concepts related to the development of children's musical abilities during the preschool years, specifically through vocal activities. The practical part presents a series of activities designed to apply voice training principles with preschool-aged children. This set of activities was implemented, verified, and evaluated in a selected kindergarten, leading to recommendations for practical use in other preschool settings.

Keywords: Musical Activities, Vocal Activities, Voice Training, Vocal Hygiene, Non-Singing in Children

Chtěla bych tímto poděkovat Mgr. Libuši Jelénkové, Ph.D. za odborné vedení mé práce, za spoustu cenných rad i doporučení, ale také za velkou trpělivost. Děkuji také své rodině, přátelům i kolegyním za podporu a shovívavost v tomto období.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 HUDEBNÍ ČINNOSTI V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ.....	12
1.1 PĚVECKÉ ČINNOSTI.....	12
1.2 HUDEBNĚ – POHYBOVÉ ČINNOSTI.....	13
1.3 INSTRUMENTÁLNÍ ČINNOSTI	14
1.4 POSLECH ZPĚVU A HUDBY	15
2 HLASOVÁ VÝCHOVA	16
2.1 CÍLE HLASOVÉ VÝCHOVY	16
2.2 HLASOVÁ HYGIENA	16
2.3 HLASOVÉ PORUCHY.....	17
2.3.1 Příčiny poruch hlasu.....	17
2.4 PRÁCE S HLASEM.....	18
2.4.1 Tvorba hlasu.....	18
2.4.2 Hlasové rejstříky	19
2.4.3 Hlasový rozsah.....	19
3 HLASOVÁ VÝCHOVA V MATEŘSKÉ ŠKOLE.....	21
3.1 VZDĚLÁVACÍ CÍLE U HUDEBNÍCH ČINNOSTÍ DLE RVP PV.....	21
3.1.1 Dítě a jeho tělo	21
3.1.2 Dítě a jeho psychika	22
3.1.3 Dítě a ten druhý	23
3.1.4 Dítě a společnost	23
3.1.5 Dítě a svět.....	24
3.2 PRÁCE S DĚTSKÝM HLASEM.....	24
3.2.1 Dech	24
3.2.2 Artikulace	25
3.2.3 Hudební výrazové prostředky	26
3.3 DRŽENÍ TĚLA PŘI ZPĚVU	28
3.4 NEZPĚVNOST U DĚTÍ.....	28
3.5 VÝBĚR PÍSNÍ PRO DĚTI.....	29
3.5.1 Nácvik písní	30
II PRAKTICKÁ ČÁST	32
4 VYUŽITÍ PRINCIPŮ HLASOVÉ VÝCHOVY PŘI PRÁCI S DĚTMI PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU.....	33
4.1 CÍLE PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	33
4.4.1 Správné dýchání	37
4.4.2 Artikulace	39

4.4.3	Pěvecký postoj	41
4.4.4	Rozezpívání.....	43
4.4.5	Práce s hlasem	45
4.4.6	Práce s nezpěváky	49
4.4.7	Pomoc při logopedických vadách	50
5	EVALUACE.....	53
5.1	SEBEREFLEXE.....	53
5.2	HODNOCENÍ UČITELKOU.....	60
5.3	SROVNÁNÍ HODNOCENÍ	64
5.4	DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	67
	ZÁVĚR	69
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	70
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	72
	SEZNAM OBRÁZKŮ	73
	SEZNAM TABULEK.....	74

ÚVOD

Při volbě tématu mé bakalářské práce mi byl motivací můj kladný vztah k hudbě. Už od počátku ranného školního věku jsem navštěvovala základní uměleckou školu. Nejprve jsem se věnovala pouze hře na klavír, později jsem však začala navštěvovat taktéž hodiny zpěvu. Tyto dva koníčky mě provázejí doposud a nyní se staly také součástí mé práce, tedy práce v mateřské škole.

Má bakalářská práce je teoreticko-aplikačního charakteru. V úvodu teoretické části nejprve představím hudební činnosti v předškolním vzdělávání, přičemž uvádím také jejich členění, tedy činnosti pěvecké, hudebně-pohybové, instrumentální a poslech zpěvu a hudby. Druhá kapitola je věnována již hlasové výchově. Jejím obsahem jsou témata jako cíle hlasové výchovy, hlasová hygiena, hlasové poruchy a práce s hlasem. Ve třetí kapitole se zaměřuji na hlasovou výchovu v prostředí mateřské školy. Součástí jsou vzdělávací cíle u hudebních činností dle RVP PV, taktéž se zde věnuji práci s dětským hlasem, držení těla při zpěvu, nezpěvnosti u dětí a kritériím pro výběr dětských písní.

V praktické části představím sadu aktivit zaměřených na využití principů hlasové výchovy v předškolním vzdělávání. Aktivity jsou cílené na správné dýchání, artikulaci, pěvecký postoj, rozezpívání, práci s hlasem, práci s nezpěváky a pomoc při logopedických vadách.

Záměrem této práce je poskytnout užitečné informace a další podmínky pro učitele v mateřských školách v rámci hudebních činností konkrétně se zaměřením na rozvoj hlasových dovedností u dětí předškolního věku.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 HUDEBNÍ ČINNOSTI V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Činnost, obvykle označována také jako aktivita, hraje dle Sedláka & Váňové (2013) v současné psychologii klíčovou roli. Představuje nejvlastnější životní projev u člověka a je stavebním kamenem pro jeho formování a vývoj. Charakteristické jsou všechny změny, které se odehrávají jak uvnitř, tak vně lidského organismu. A jak uvádí Linhart (1979, podle Sedlák & Váňová, 2013), hovoříme také o procesu, který pohání nervová soustava.

Obdobně lze nahlížet i na hudební činnost, která je také řízena nervovou soustavou. Při mechanismech její regulace plní významnou funkci emoce, motivy a hudební potřeby jedince. Za hudební činnost můžeme označit tedy určitou vlastní komunikaci člověka s hudbou. Jsou pro ni charakteristické psychické a behaviorální obsahy a probíhá v rovině reprodukční, percepční a produkční (Sedlák & Váňová, 2013).

Hudební aktivity, i hudba jako taková, sehrávají dle Kubecové, Pehelové, Slavíkové, Růžičkové & Váňové (2017) v předškolním vzdělávání velkou roli. Pokud jsou tyto aktivity vhodně vedeny, přispívají pozitivně k celkovému vývoji dětí. Působením hudby můžeme navodit potřebnou atmosféru, zrelaxovat mysl a děti zaktivizovat, namotivovat, ale také upokojit.

Hudební činnosti jsou podle Kubecové et al., (2017, s. 49) členěny následovně:

- *„pěvecké (vokální);*
- *poslechové;*
- *instrumentální (nástrojové);*
- *hudebně-pohybové.“*

1.1 Pěvecké činnosti

Pěvecké činnosti považujeme v prostředí mateřské školy za nejdůležitější a současně také za nejsnáze realizovatelné hudební činnosti (Kubecová et al., 2017). Jsou stavebním kamenem pro rozvoj tonálního i rytmického cítění, podporují hudební představivost a paměť a mají vliv na rozvoj správného dýchání a správného tvoření tónu. Pomocí výše zmíněného je možné dosáhnout intonačně čistého zpěvu (Derevjaníková & Dzurilla, 2014).

Zpěv je považován za přirozený lidský projev a při hudebních činnostech v mateřské škole by měl dominovat. Zařazování zpěvu při práci s dětmi značně podmiňuje rozvoj jejich muzikálnosti. Mezi další benefity začleňování vokálních aktivit je například budování

sebevědomí u dětí, podpora rozvoje představivosti a přirozené tvůrčí aktivity. Pěvecké činnosti lze využívat taktéž při prolomování komunikačních problémů. Mimo jiné si při těchto aktivitách děti také procvičují pozornost a paměť (Lišková, 2012). Zpěv písni významně podporuje rozvoj dětské řeči, a to i proto, že při něm zohledňujeme rytmus, tempo a melodii. Prostřednictvím pěveckých činností se děti poté učí správnému dýchání, obohacují si slovní zásobu a snaží se udržet tempo (Kryčová, 2018). Existuje nespočet příležitostí pro zařazení pěveckých činností v mateřské škole. Například využití zpěvu k motivaci dětí před činností, začlenění zpěvu jako doprovod při jednoduchém pohybu, před poledním klidem či zpívání téměř kdykoliv v průběhu dne i třeba jen tak pro radost. Součástí pěveckých činností je bezpochyby také nácvik a procvičování písni, které je řízeno „klasickým“ metodickým postupem. Záměrem je klást důraz na správné dýchání, artikulaci a intonaci (Kubecová et al., 2017).

1.2 Hudebně – pohybové činnosti

Pohyb zahrnuje variaci způsobů, jakými se člověk může vyjádřit. Lze skrze něj projevat emoce a potřeby, můžeme jím také komunikovat a seberealizovat se. Propojení hudebních a pohybových činností s sebou nese řadu benefitů. Podněcuje u dětí například rozvoj citlivosti na vnímání různých forem hudby, rozlišování žánrů, struktury hudby a podobně. Pohyb obecně také napomáhá k upevnování zdraví, dobré tělesné kondice a duševního stavu. Další z podnětů, které ovlivňují to, jak na hudbu děti reagují, je typ dané hudby, její dynamika, barva, melodie i tempo (Derevjaníková & Dzurilla, 2014).

Hudebně-pohybové činnosti se uskutečňují ve dvou oblastech, které spolu úzce souvisí. Jedná se o oblasti pohybová výchova a taneční výchova (Taylor, 2017). A jak i Jurkovič (2012, s. 20) ve své knize uvádí „Cesta k hudbě skrze taneční pohyb je krátká a účinná.“ Pohyb dětí by měl také přirozeně doplňovat činnosti pěvecké, rytmické, instrumentální a poslechové. Může být zařazena hra na tělo, pantomima, chůze a drobný běh, pohyb paží, trupu a hlavy nebo taktování. Při volbě pohybových činností je třeba zohledňovat určité faktory, kterými jsou například podmínky školy, pohybové dispozice dětí, počet dětí a další (Taylor, 2017). U předškolních dětí je neefektivnější využívat následující 2 metody. Jedná se o imitační metodu a metodu spontánních pohybových reakcí.

Děti pohyb jednoduše baví, zkvalitňují se jejich manipulační schopnosti, pohyblivost, orientace v prostoru a také sluchovo-motorická inteligence (Derevjaníková & Dzurilla, 2014).

Cílem by mělo být také vést děti k vnímání rytmu. Rytmus nás totiž provází celým životem, a proto by naším záměrem mělo být docílit toho, aby k němu bylo dítě vnímavější. Je proto důležité podporovat hudební i rytmickou citlivost a usilovat tak o to, aby byl pohyb, pokud možno co nejlépe provedený, ale především však, aby děti naplňoval radostí (Trubíniová, et al., 2007).

Stěžejní je při práci s dětmi vždy motivace, a to i u pohybových či hudebně-pohybových aktivit. Základem je pro to vhodný hudebně-pohybový projev učitele. V rámci motivace můžeme ale také do činnosti zapojit starší děti či přímo tanečnicka. Hudebně-pohybový projev děti neprovází pouze v mateřské škole, střetávají se s ním pravidelně při návštěvách různých vystoupení, představení, na výchovných koncertech, v divadle a mnohých dalších místech (Derevjaníková & Dzurilla, 2014).

1.3 Instrumentální činnosti

Instrumentální činnosti jsou dle Derevjaníkové & Dzurilly (2014) efektivním prostředkem pro rozvoj hudebních schopností u dětí v mateřské škole. Při využívání hudebních nástrojů děti získávají zcela novou zkušenost s hudbou, a to i díky tomu, že umožňují vnímat zhmotněný zvuk a zdroj tónu. Nástroje jsou pro děti velkým lákadlem a vzbuzují u nich touhu po poznání. V předškolním vzdělávání se můžeme setkat s různými druhy hudebních nástrojů. Mezi tradiční patří podle Liškové (2012) klavír. Při hudebním doprovodu pomocí tohoto nástroje je velkou výhodou možnost hlasové opory o hranou melodii písně. Lze také dle potřeb volit tempo či dynamiku písně, čímž můžeme ovlivnit i to, jak hlasitě děti zpívají. Mimo klavír se v mateřské škole objevuje také kytara a housle. Při hře na kytaru je však nevýhodou, že se děti nemůžou hlasově opírat o hranou melodii jako je tomu u doprovodu pomocí klavíru. Z důvodu akordického doprovodu je proto při pěveckých činnostech s dětmi žádoucí intonačně čistý zpěv učitelky, který by měl být oporou.

Derevjaníková & Dzurilla (2014) také zmiňují, že jsou v mateřské škole často využívány i Orffovy nástroje, které jsou pojmenovány podle Carla Orffa. Tento německý hudební skladatel a pedagog se zabýval způsoby hudebního vzdělávání dětí a vytvořil metodu, kterou nazval Schulwerk, neboli práce ve škole. Tato metoda si zakládá na dětské hře, ze které vychází a také na dětské improvizaci, kterou vnímá jako východisko při objevování hudby. Využíváno je různých písní, říkanek, rytmicko-melodických cvičení a vliv má také celkový přístup k hudbě. Významný je v rámci zmíněné metody rytmus, na který dítě například pohybem přirozeně reaguje.

V rámci Orffových hudebních nástrojů jsou vytvořeny dle Derevjaníkové & Dzurilly (2014) tři skupiny nástrojů:

- rytmické
- melodické
- strunné

Z výše uvedených jsou v mateřské škole využívány nejčastěji rytmické a melodické nástroje. Každý nástroj je specifický z hlediska svého tvaru a zvuku. Liší se také ale způsobem, jakým se na něj hraje a materiálem, ze kterého je vyrobený.

Orffův instrumentář nabízí širokou nabídku těchto nástrojů. Mezi rytmické hudební nástroje patří například: ozvučná dřívka, dřevěný blok, triangel, tamburína, bubínek, činely a prstové činely, rolničky, dětské rumbakoule a další. Mezi melodické nástroje se řadí například: xylofon, metalofon či zvonkohra (Derevjaníková & Dzurilla, 2014).

1.4 Poslech zpěvu a hudby

Dle Rakové, Štíplové & Tiché (2009) v nás hudba vyvolává určité představy a ovlivňuje to, jak se cítíme. Ať už posloucháme jakoukoliv hudbu, probouzí to v každém člověku rozličné pocity a představy. Každý z nás je totiž vybaven jinou mírou emocionálního prožívání a sluchové citlivosti. Pokud však své prožitky z hudby sdílíme s ostatními, je možné, že se shodneme na obdobných emocích.

„Pokud nám hudba nechá nahlédnout do našeho nitra, tj. vyvolá-li **zážitek**, jsme otevřeni přijímat hodnoty, které náš život obohacují“ (Raková, Štíplová & Tichá, 2009, s. 152).

Představy dětí jsou vyvolávány na základě toho, co doposud prožily a jaké mají zkušenosti. Aby skladba dětí zaujala, je třeba, aby se v ní byly schopny orientovat, aby jim byla blízká. Je-li zvolena hudba úměrně věku dětí, začne se hned po prvních tónech písně probouzet fantazie.

Při poslechu by měl být zohledněn taktéž rozsah skladby, přičemž je doporučená doba okolo maximálně dvou až tří minut. Je prospěšné, když se dítě může během poslechu určitým způsobem projevit. Myšleno je tím například pobrukování si, hra na nástroje, pohybování se do rytmu či hra na tělo. Dětem v rámci poslechových činností můžeme zadávat různé úkoly. Žádoucí je však, aby to, co po nich vyžadujeme, pro ně bylo dosažitelné (Raková, Štíplová & Tichá, 2009).

2 HLASOVÁ VÝCHOVA

Ve druhé kapitole popíšu cíle hlasové výchovy a následně se budu věnovat hlasové hygieně. Zaměřím se také na hlasové poruchy a jejich příčiny, práci s hlasem, kde představím princip tvorby hlasu, hlasové rejstříky a hlasový rozsah.

2.1 Cíle hlasové výchovy

Cílem hlasové i pěvecké výchovy je osvojit si správný způsob zpěvu. Pomocí systematických metodických postupů napomáhá hlasová výchova k rozvoji pěveckých dovedností člověka. K rozvoji dochází pomocí zařazování průpravných cvičení dechových, artikulačních, hlasových, pěveckých a deklamačních. Zásadní vliv má taktéž volba vhodných písní (Slavíková, 2003).

Stěžejní cíle vymezuje ve své knize také Lišková (2012, s. 36), která upozorňuje na to, že bychom měli při hlasové výchově dbát na:

1. „břišní dech (při nádechu nezvedat ramena)
2. měkké hlasové začátky
3. zpěv hlavovým tónem
4. rozšiřování hlasového rozsahu
5. přirozenou artikulaci
6. kultivovanost projevu“

2.2 Hlasová hygiena

„Hlasová hygiena je klíčová při péči o hlas. Chápeme ji jako soubor zásad, jimiž se řídíme při péči o hlas, a které vycházejí ze znalostí anatomie a fyziologie hlasového ústrojí a z praktických zkušeností.“ (Klenková, 2006, s. 179)

Dle Klenkové (2006) se doporučuje začít s pěstováním hlasové hygieny hned v prvopočátku. Ideální dobou je právě dětský věk.

Hlasivky patří mezi nejmenší svaly lidského těla. Jednou ze zásad hlasové hygieny je proto potřeba šetřit tento hlasový orgán z důvodu jeho křehkosti a lehké zranitelnosti. V rámci těchto zásad se upozorňuje zejména na nenamáhání hlasivek křikem nebo na nevhodnost zpěvu při nachlazení (Lišková, 2012). V určitém čase po nemoci je proto nezbytné hlas šetřit. Neměli bychom ho nepřepínat v dynamice ani v hlasové poloze. Nevhodné je také před

zpěvem konzumovat ledové nápoje, studené pokrmy, jako je zmrzlina a podobně. A samozřejmě je se před zpěvem řádně rozezpívat (Vrchetová-Pátová, 1976, podle Slavíková, 2003).

Vhodné prostředí taktéž hraje roli při hlasové hygieně. Důležitá je dobře vyvětraná místnost, ve které je udržována teplota kolem 20 stupňů a dostatečně zvlhčený vzduch. Při vyšších teplotách či sušším vzduchu v přetopených místnostech může docházet nejen k rychlejší únavě dětí, ale i k vysušování sliznice hlasového ústrojí. Pro zpěv je ideální bezprašné prostředí. Nedoporučuje se zpívat v extrémních klimatických podmínkách jako je mráz, horko, mlha nebo zpívat proti větru. Hlasu také neprospívá, zpíváme-li příliš dlouhou dobu, naopak jsou vhodnější kratší úseky a zpěvu se věnovat spíše vícekrát denně. Zohledňovat bychom měli především pěvecké schopnosti dětí, přičemž by měl být důraz kladen na zpěv písní v jejich přirozené hlasové poloze, na volbu vhodného tónového rozsahu písně a správně vybranou tóninu. (Lišková, 2012).

2.3 Hlasové poruchy

Hlasem a jeho poruchami se zabývá obor, který se nazývá foniatrie. Léčba hlasových poruch je svěřena do lékařské péče. Tým lékařů, do kterého patří otorinolaryngolog, foniatr, neurolog či také psychiatr, psycholog a logoped, poté spolupracuje při vyšetřování hlasu a diagnostice poruchy. Po zjištění poruchy jsou v rámci léčby vybrána vhodná hlasová cvičení (Klenková, 2006).

Hlasová porucha je vymezována jako změna patologického charakteru v individuální struktuře hlasu. Mezi tyto změny patří například změna v akustických kvalitách, ve způsobu, ale také změny při užívání hlasu. Můžou se také v hlase objevit vedlejší přídatné zvuky (Sovák, 1978, podle Bytešníková, 2012).

2.3.1 Příčiny poruch hlasu

S hlasovými poruchami se můžeme potýkat v každém věku. Projevit se mohou jak u dospělých osob, tak u novorozenců, dětí v předškolním i školním věku. Důvodů jejich vzniku existuje celá řada. (Klenková, 2006). Jedná se kupříkladu o příčiny vnější, vnitřní, orgánové, psychogenní, funkční a další (Kerekrétiová, 2003, podle Klenková, 2006).

Mezi vnitřní příčiny patří například vrozená asymetričnost hrtanu nebo dědičně podmíněná konstituční méněcennost sliznice dýchacího orgánu.

Užívá-li jedinec nesprávně hlasovou techniku, ať už kvůli přejímání nežádoucích hlasových vzorů či vynuceně nebo trpí-li na vracející se záněty a alergie, jedná se o příčiny vnější.

Mezi orgánové příčiny patří různá onemocnění hlasového ústrojí. Jedná se například o nádory, záněty hrtanu, záněty dýchacích cest, různá poranění po úrazech či po operačních zákrocích.

Funkční příčinou je například narušená funkce hlasového ústrojí. Vznik poruchy může být způsoben přemáháním hlasového orgánu. U dětí je častým projevem chrapot různého stupně, jedná se o dětskou hyperkinetickou dysfonii. K té dochází i u dospělých jedinců a profesionálů (Klenková, 2006). Tato porucha vzniká nesprávným způsobem tvoření hlasu, při kterém dochází k dráždění hlasového ústrojí a k jeho následnému poškozování. Mezi funkční příčiny patří dále také psychogenně podmíněné poruchy (Kryčová, 2018).

Ve skupině psychogenních příčin se uvádí psychogenní dysfonie a afonie. Na hlasivkách není patrný žádný patologický nálezn, jejich postavení je jako u šepotu a nedochází ke kmitání. Dále zde patří také spastická dysfonie, kterou způsobuje křeč hlasivek (Klenková, 2006).

2.4 Práce s hlasem

Níže se budu zabývat tím, jak hlas vzniká, jaké známe hlasové rejstříky a uvedu, jak na hlasový rozsah nahlíží různí autoři.

2.4.1 Tvorba hlasu

Způsoby vzniku hlasu je možné členit do tří systémů – prvním je tlak vzduchu, tedy dýchací mechanismus, dále je vibrační systém, tedy hlasivky a následně systémy rezonanční čili supraglotické dýchací cesty a vokální trakt (Lesley, 2019).

Dle Kutákové (2009) je místem prvotní tvorby hlasu hrtan. Součástí hrtanu je množství chrupavek, svalů, vazů a sliznice. Na něj poté navazuje průdušnice. Uspořádání chrupavek plní úlohu celkové ochrany citlivého vnitřního ústrojí. Nejznámější chrupavkou je chrupavka štítná, která je lidově nazývána také jako ohryzek.

Příklůpek hrtanový neboli epiglottis si uvědomuje spíše podle jeho funkce. Zaskočí-li nám jídlo, je to pravděpodobně důsledkem toho, že jíme a mluvíme současně. Dochází tedy k tomu, že tato chrupavka podobná listu nestíhá v určitých případech otevírat a zavírat příčné otvory, což vede k zapadnutí jídla tam, kde nepatří. Dalším hlasotvorným místem

jsou hlasivky, přesněji hlasové vazy, které jsou párovým orgánem. Jedná se o vazivová vlákna, která jsou napnutá mezi chrupavkami. Prostor mezi nimi utváří podélnou šterbinu, kterou uniká vzduch a tím vzniká hlas.

Vnitřní prostor hrtanu je pokrytý sliznicí, která zajišťuje, aby byl celý prostor trvale zvlhčený. Při infekci či zvýšené námaze hlasu, kdy sliznice není schopna zcela plnit svou úlohu, může nastat situace, kdy jedinci tzv. vyschnou v krku, a proto vyžaduje něco k pití (Kutálková, 2009).

2.4.2 Hlasové rejstříky

Hlasivky se zapojují samy celou svou hmotou. Při zpěvu je můžeme užívat třemi různými způsoby. Jsou tvořeny tóny buď tzv. **hrudního rejstříku**, někdy popisován také jako prsní hlas, druhým způsobem je **hlavový rejstřík**, kdy jsou hlasivky napínány vnějšími hrtanovými svaly, přičemž se zapojují se pouze jejich blanité okraje. Běžně se setkáváme s označením hlavový hlas či hlavové tóny. Třetím rejstříkem je tzv. **rejstřík střední**, který je mostem mezi rejstříkem hrudním a hlavovým (Tichá, 2009).

Děti mají tendenci opakovat hlasové návyky po dospělých, a to jak ty dobré, tak ty špatné. Děti tak napodobují svým hlasem nízkou polohu a hlasitou intenzitu často technicky nekvalitních hlasů dospělých. Zpívají-li děti v příliš nízké hlasové poloze, může dojít k poškození hlasu. Děti poté tvoří hlas spíše pomocí mluvního hlasu, kdy kmitají celé hlasivky a tím je jim postupně znemožněno zpívat pomocí hlavového hlasu, při kterém dochází ke chvění pouze okrajů hlasivek. Pokud tedy dítě neumí používat hlavový hlas, hůře se mu zpívají vyšší tóny. Přibližně do g1 čili v nižší a střední hlasové poloze si vystačí dítě pouze s „mluvozpěvem“, ve vyšších polohách už však nedokáže zpívat čistě, protože mu v tom brání jeho omezené hlasové možnosti. Hlas dětí by měl znít jasně a měl by být tvořen s lehkostí, a to v poloze až do h1, případně o něco výše (Šimanovský & Tichá, 2013).

Je doporučováno vést děti k užívání především hlavového hlasu. Měli bychom dbát na přirozený dětský rozsah a nevybočovat příliš mimo něj, aby nedošlo k více škodám nežli užítku (Sarrazin, 2016).

2.4.3 Hlasový rozsah

Hlasový rozsah dítěte je ovlivněn několika faktory. Svou roli zde sehrává věk dítěte, jeho rozezpívanost, ale také různorodé hlasové, tělesné a psychické dispozice (Tichá, 2009).

Derevjaníková & Dzurilla (2014) uvádí, že hlasový rozsah tříletého dítěte se pohybuje v rozmezí tercie až kvarty v poloze d1 až a1. Čtyřleté dítě zpívá nejčastěji v poloze od c1 do h1, tedy v rozsahu sexty. U šestiletého dítěte se můžeme setkat s rozsahem až celé oktávy v poloze c1 až c2.

Naproti tomu Tichá (2009) ve své knize uvádí orientační rozsah dětského hlasu odlišně. U kojenců a dětí do tří let se jedná o rozsah g1 až c2, u dětí v předškolním věku poté o rozsah od f1 až e2, děti mladšího školního věku zpívají v rozsahu přibližně v rozmezí c1 až f2 a děti starší desíti let a děti v pubertě poté v rozsahu a až a2.

Další pohled na dětský rozsah uvádí Sarrazin (2016), která ve své publikaci zmiňuje, že děti ve věku tři až pět let zpívají v rozsahu c1 až a1, děti od šesti do osmi let v rozsahu c1 až c2, u dětí ve věku devět až jedenáct let je hlasový rozsah rozšířen a pohybuje se v rozmezí hes až e2.

Hlasový rozsah dětí bývá často velmi omezený. Jedním z důvodů je nedostatečná pěvecká činnost, ale také nedostačující hlasová výchova v prostředí mateřských i základních škol. Hlasový ani dechový aparát dětí není při tvoření tónu již tolik zapojen a propojen jako v době po narození (Obešlová, 2014).

Obecně častou chybou, které se dospělí dopouští, je přizpůsobování zpěvu písni vlastnímu hlasovému rozsahu a komfortní hlasové poloze. Důležité je si však uvědomit, že to, co je komfortní nám, nemusí být komfortní pro děti. Dětské hlasy jsou mnohem vyšší než hlasy dospělých jedinců, proto dětem může činit problém zvládnout zazpívat některé tóny v nižší poloze. Zvolíme-li špatnou hlasovou polohu při práci s dětmi, může to nést negativní následky (Sarrazin, 2016).

3 HLASOVÁ VÝCHOVA V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Ve třetí kapitole se věnuji hlasové výchově v mateřské škole. Vymezuji vzdělávací cíle u hudebních činností dle RVP PV, následně popisuji, jak efektivně pracovat s dětským hlasem a s jakými aspekty hlasové výchovy je třeba být obeznámen.

Lišková (2012) ve své knize sděluje, že smyslem hlasové výchovy je vést děti k tomu, aby zpívaly uvolněně a zaměřovaly se na to, aby skutečně zpívaly, nikoliv křičely. Její součástí jsou tři složky – hlasová, dechová a artikulační. Při naplňování cílů je velmi důležitá role učitele, který by měl být pro děti vzorem a jehož zpěv děti také spontánně imitují. Tichá (2009) uvádí, že pomocí hlasové výchovy děti nabývají správné pěvecké návyky, čímž hlas rozvíjí, ale také ho tím chrání před možným poškozením. Pokud však dospělý vzor nemá správné pěvecké návyky, je tato spontánní dětská nápodoba velkou nevýhodou, protože děti neopakují pouze to dobré, ale i to špatné (Lišková, 2012). Hlasová výchova ovlivňuje čistotu zpěvu a je také nápomocná při práci s nezpěváky a jejich nápravou (Tichá, 2009).

3.1 Vzdělávací cíle u hudebních činností dle RVP PV

Vzdělávací cíle u hudebních činností lze podle Kubecové et al. (2017) uspořádat v rámci RVP PV do všech pěti vzdělávacích oblastí. Jedná se o oblasti Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost a Dítě a svět.

Níže se jednotlivým vzdělávacím oblastem krátce věnuji.

3.1.1 Dítě a jeho tělo

Hudební činnosti v této oblasti podmiňují především správné držení těla, rozvoj motoriky a relaxaci organismu. Pomocí hudby se rozvíjí smyslové vnímání, zejména sluch. Co se týče práce s dětským hlasem, je žádoucí zařazovat různá dechová cvičení (Kubecová, et al., 2017). Dle Liškové (2012) totiž přispívají k okysličení těla a k správnému prokrvení organismu.

Ve stejné knize Lišková (2012) uvádí, že mají pěvecké činnosti návaznost na zdravý životní způsob. Zpěv má svůj význam při prevenci různých psychopatologických jevů, je jednou z možností vhodného využití volného času u dětí a buduje cestu k utváření zájmů v dalších životních etapách. Mimo zmíněné patří mezi benefity pěveckých činností také seznamování se s kladnými hodnotami v oblasti životních návyků a postojů.

Mimo jiné do této oblasti spadá dle autorky hlasová hygiena a prevence hlasových poruch

3.1.2 Dítě a jeho psychika

Jazyk a řeč

Hudební činnosti se dle Kubecové et al. (2017) aktivně podílejí na rozvoji řeči. Předtím než však dítě začne mluvit, je typické tzv. broukání, které se velmi podobá zpěvu. Děti různě experimentují s hlasem, snaží se napodobit melodii, intenzitu, ale také barvu hlasu a to, jak při zpěvu, tak při řeči. Z toho důvodu je velmi důležité, aby byl dospělý pro dítě vzorem.

Prostřednictvím hudebních činností můžeme dítě rozvíjet pomocí různých her. Jedná se o hry verbální i neverbální. Mezi verbální hry patří například hry na ozvěny, hry se slovy, zpěv, ale také melodizace říkadel a rozpočítadel. Hra na hudební nástroj nebo spojení hudby s pohybem patří naopak mezi činnosti neverbální. Prožitek při poslechu hudby může dítě znázornit výtvarně nebo třeba pohybem (Kubecová et al., 2017). Lišková (2012) ve své knize zmiňuje, že v rámci pohybu jsou řečové dovednosti rozvíjeny prostřednictvím spojení rytmické deklaráce slov, říkadel či sousloví a hry na tělo. Různě můžeme také využívat vlastní tělo. Může se jednat o začlenění mimiky, pantomimy, komunikačních her či improvizace.

Cílem je rozvíjet správnou artikulaci, pohyb a také pomocí poslechu neverbální komunikaci. Rytmičké cítění lze rozvíjet prostřednictvím hry na hudební nástroj (Kubecová et al., 2017).

Poznávací schopnosti a funkce, myšlenkové operace, představivost fantazie

Pomocí hudebních činností můžeme rozvíjet také různé poznávací schopnosti jako je například zvědavost, zájem, představivost a fantazie. Vhodné jsou různé sluchové a hudební hry, instrumentální hry, tanec, hudebně pohybové hry a další. Za velmi podstatné jsou považovány tvůrčí činnosti, které jsou v hudebních činnostech popisovány jako improvizace. Děti obohacují své znalosti, zjišťují, jak vypadají hudební nástroje a zároveň i, jak znějí. Hudební činnosti přispívají též k rozvoji soustředěnosti a záměrné pozornosti. Prostřednictvím hudby, nejlépe dětem blízké, je rozvíjena hudební paměť (Kubecová et al., 2017). Ta je mnohými autory považována za klíčovou, jelikož je nezbytná pro veškeré hudební operace a činnosti, a to jak u profesionálů, tak u laiků (Sedlák & Váňová, 2013). V hudbě se setkáváme dle Kubecové et al. (2017) s více druhy paměti. Jedná se o paměť motorickou, která se uplatňuje při pohybových činnostech, dále citovou, která je pojena s prožitky během poslechu hudby a poté sluchovou, která je nejčastěji využívána při vokálních, instrumentálních či poslechových činnostech.

Sebepojetí, city a vůle

Dle RVP PV (2021) je součástí dílčích vzdělávacích cílů v této oblasti rozvoj tvořivého sebevyjádření a také posilování přirozených poznávacích citů.

Hudba v nás může zanechat jak pocity hezké, tak i ty nehezké, vyvolán může být smutek, radost, strach, zloba i úzkost. Tóniny durové a v rychlejším tempu na nás působí radostně, naopak tóniny molové v pomalejším tempu zase více smutně. Nemusí tomu tak ale vždy být. Například taková ukolébavka podporuje díky své melodii v dítěti pocity klidu.

Cílem učitele je podporovat u dětí prostřednictvím všech hudebních činností kladný vztah k sobě samému i ke svému okolí. V této oblasti se zaměřujeme zejména na začleňování dítěte při společném zpěvu a při hře na hudební nástroje. Vhodné je také zařazovat poslech hudebních skladeb či rozhovory o obsahu písní (Kubecová et al., 2017).

3.1.3 Dítě a ten druhý

V rámci této oblasti je usilováno o budování pozitivních vzájemných vztahů mezi dětmi, ale také k sobě samému i k okolí. Stěžejní je zde společenské chování.

Společný zpěv podněcuje děti k toleranci, vzájemné úctě, spolupráci a posiluje také kladné vzájemné vztahy mezi dětmi. Zařazovat lze mimo zpěv též různé vokální hry na ozvěnu nebo na otázku a odpověď, dále dramaturgii písně, která také pozitivně přispívá k pěstování vztahů mezi dětmi a k toleranci.

Roli zde sehrává i pohybová výchova, která se podílí na posilování vzájemných vztahů. Děti bychom měli vést ke spolupráci ve dvojicích či celé skupině, a to při různých pohybových či tanečních hrách. Vhodná je například hra na sochy, hra na zrcadla, hra na tělo či na ozvěnu.

Pozitivní vliv má v rámci této oblasti hra na hudební nástroje a tvoření jednoduchých instrumentálních doprovodů. Efektivní jsou poté rytmické a melodické hry na ozvěnu či hra na otázku a odpověď (Lišková, 2005).

3.1.4 Dítě a společnost

Děti je třeba seznamovat s určitými pravidly a normami společenského chování i v rámci hudebních činností. Jedná se například o situace, kdy s dětmi navštěvujeme různé koncerty. U dítěte posilujeme vztah k umění, kultuře i ke světu. Prostřednictvím nacvičování hudebních programů jako jsou besídky či jiná vystoupení, kdy na něčem děti pracují společně, podporujeme kooperaci (Kubecová, et al., 2017). Dětem můžeme představit různé kulturní národní tradice, zpíváme lidové písně, přičemž můžeme začlenit také tradiční lidový

dvojhlas. V rámci pohybu se inspirujeme různými lidovými tradicemi, například lidovými tanci či hrami (Lišková, 2005).

3.1.5 Dítě a svět

Prostřednictvím hudebních činností děti seznamujeme s okolním světem. Vedeme je k vhodnému chování k přírodě a životnímu prostředí a pozornost věnujeme také ekologické výchově (Lišková, 2005). Společně poznáváme různé hudební formy i žánry. Při zpěvu můžeme v rámci multikulturní výchovy zvolit písně různých etnických skupin, jako jsou například indiánské popěvky či romské písně. Při pohybových aktivitách se lze inspirovat přírodními národy a pomocí tance se vyjádřit (Kubecová, et al., 2017). Zařadit můžeme také poslech úryvků etnické hudby a chceme-li vytvořit instrumentální doprovod, můžeme využívat například čínskou pentatoniku (Lišková, 2005).

3.2 Práce s dětským hlasem

Níže se zabývám tím, jak dosáhnout správného dýchání, ale i dechem obecně. Dále se věnuji artikulaci a problému s výslovností a následně hudebně výrazovým prostředkům, zejména stěžejním v rámci hlasové výchovy.

Při práci s dětským hlasem hraje klíčovou roli dle Liškové (2012) mluvní vzor učitelky. Děti předškolního věku se začínají učit pracovat se svým hlasem, a proto je třeba, aby pro ně dospělý byl kladnou oporou. Při práci s dětmi bychom se měli snažit mluvit přiměřeně hlasitě, přičemž vhodné není nadměrné zvyšování hlasu. Žádoucí je mluvit v přirozené hlasové poloze, tedy ani v příliš vysoké poloze ani v nízké. Zaměřovat bychom se měli na měkké hlasové začátky, dechovou oporu a také vhodnou artikulaci.

3.2.1 Dech

V stejné knize se Lišková (2012) věnuje také dýchání a uvádí, že probíhá přirozeně a je tak automatickou činností lidského organismu. Ovládat dech při zpěvu je pro nás přesto mnohem náročnější než při mluvení. Naším záměrem je docílit toho, aby byl proces dýchání stále spontánní a přirozený.

Dýchání, kterého chceme při zpěvu dosáhnout, je žeberně-brániční. Vzniká spojením dvou typů – hrudního (žeberního) a břišního (bráničního). U dětí se můžeme často setkat s dvojitým typem dýchání. První je povrchní, kdy dítě dýchá pouze vrchní částí plic. Obvyklé je také dýchání ramenní, při kterém mají děti tendenci zvedat ramena. Provádíme-li nádech,

soustředíme se na to, abychom ho koncentrovali „do břicha“, tedy hlouběji. Pokud se nadechujeme správně, zapojuje se pouze bránice a sval pilovitý, a tím se znatelně zvětší hrudní prostor do všech směrů. Pokud bychom s dětmi chtěli cvičit hluboký nádech, doporučuje se provádět jej vleže na zemi. Poté můžeme procvičovat dýchání ve stoje. Způsob provedení by měl neustále kontrolovat učitel, nejlépe individuálně (Slavíková, 2003).

Tempo dýchání se přizpůsobuje nezávisle okolnostem. Musíme-li vynaložit více úsilí během činnosti, dech se zrychluje. Při zvýšené pozornosti se dýchání naopak zpomaluje, nebo se může při úleku či výrazném překvapení zcela zastavit. Dýchání můžeme ovládat také vůlí. Jsme schopni zatajit dech, zrychlit dýchání, ovlivnit délku nádechu i výdechu. (Kutálková, 2009)

Při zpěvu dle Slavíkové (2003) platí – čím méně využijeme vzduchu pro vytvoření tónu, tím je kvalitnější. Práce s dechem a jeho úsporou není jednoduchá, patří však ke stěžejním pěveckým dovednostem.

3.2.2 Artikulace

Nácvik výslovnosti je důležitý zejména pro to, aby bylo dětem při zpěvu písní rozumět. Lepší srozumitelnost při zpěvu není však to jediné. Pokud děti dobře vyslovují, napomáhá to taktéž k lépe znějícímu pěveckému hlasu. Správná pěvecká výslovnost se poté zároveň odráží na zlepšení mluvního projevu dětí (Lišková, 2012).

Aby byla artikulace srozumitelná je dle Slavíkové (2003) potřeba při zpěvu dostatečně otevírat ústa. Díky tomu dochází ke správnému tvoření tónu a otevření hrdla, přičemž se v ústech vytvoří volný prostor.

Problém s výslovností

Jako velmi častá chyba se u dětí i u dalších jedinců uvádí tzv. „tvrdá brada“ neboli také „kamenná čelist“. Výsledkem je nesrozumitelná výslovnost a tvoření nežádoucího plochého či krčného tónu, v ústech není dostatečný prostor a omezená je i rezonance. Negativně také ovlivňuje intonaci při zpěvu.

Pro cvičení správně uvolněné a pohyblivé brady můžeme využít cvičení např. zívání či zakousnutí se do jablka.

Dalším vlivem, který potlačuje dostatečnou artikulaci a otevírání úst během zpěvu, je stydlivost, pocit nepřírozenosti či jiné psychické zábrany. Někdy postačí názorná ukázka a

vysvětlení učitele, mnohdy však nikoliv. Jako efektivní se ukázaly různé hudebně-dramatické hry (Slavíková, 2003).

Pokud víme, z čeho poruchy řeči pramení, můžeme se řídit metodami, kterými těmto problémům předcházíme. Stěžejní roli hraje mluvní vzor. Chceme-li, aby dítě dobře ovládalo řeč a dobře vyslovovalo, je nezbytné, aby správnou výslovnost slyšelo od druhých. Je třeba ji však přizpůsobit aktuálnímu věku dítěte.

Doporučeno je zejména vyhnout se šišlání při komunikaci s dětmi. Není tím myšleno, abychom s dítětem mluvili tvrdě, abychom vynechávali zcela zdrobněliny či stále mluvili spisovně, zaměřit bychom se však měli na to, aby výslovnost nebyla deformována.

Další metodou je využití nabídky logopedické péče, která je efektivní z hlediska nápravy výslovnosti. Není totiž zdaleka určena pouze pro děti, ale využít jí mohou také dospělí (Kutálková, 2005).

3.2.3 Hudební výrazové prostředky

Za hudební výrazové prostředky pokládáme jisté procesy, které se dějí v hudebním toku a díky kterým se můžeme vyjadřovat. Jedná se o rytmus, tempo, melodii, dynamiku a barvu. Hudebních výrazových prostředků je známo vícero, níže však popisují pouze ty, které jsou nejvíce uplatňované při pěveckých činnostech.

Jako první je **rytmus**, který zajišťuje, aby byl v hudbě dodržen pořádek (Raková, Štíplová & Tichá, 2009). Dle Rakové, Štíplové & Tiché (2009, s. 148)

Čas hudbu odměruje buď v pravidelných hodnotách – když rytmus pravidelně tepe (*pulzace*) – nebo střídá různě dlouhé noty (*rytmus*), které jsou uspořádány do taktů (dvoudobého, třídobého atp.). Několik taktů (dvoutaktí, čtyřtaktí atp.) vytváří logický celek – tzv. *hudební frázi* (sledujeme-li pouze rytmus, pak *rytmickou frázi*).

Rytmus v dětech vzbuzuje přirozenou pohybovou reakci. A to platí i u těch nejmenších, které se při skladbách s výraznějším rytmem rády přirozeně pohybují (Raková, Štíplová & Tichá, 2009). Rytmus můžeme zachytit pomocí různých zvuků těla. Zařadit můžeme nejprve tleskání, poté se můžeme věnovat pleskání o stehna nebo třeba i dupání. Pokud chceme zvýšit náročnost, můžeme rytmus zachytit i chůzí (Šimanovský & Tichá, 2013).

S rytmem se také blíže pojí **tempo**. Skladby mohou mít tempo pomalé, rychlé, poklidné, či mohou různě zrychlovat nebo zpomalovat.

Rytmus i tempo písně v každém člověku vyvolávají určité pocity či domněnky. Plyne-li skladba pomalým tempem proloženým táhlými tóny, může to v nás vyvolat představy jako je únava, procházející se kosmonaut, odpočinkový spánek či další podobné. Má-li píseň naopak rychlejší tempo a noty jsou kratší, simulovat to může například běh koně, cupitání či silný déšť. Při dlouhých tónech může být předmětem našich představ například číhající kočka na myš či rozhlížení se. Naopak krátký úsečný tón vyvolává často pocit úleku, úderu či silného zastavení. Zrychlování může simulovat to, když začíná pršet nebo když pomalu vyjíždí vlak ze stanice a při zpomalování se může jednat naopak o vlak, který přijíždí do stanice a postupně zastavuje (Raková, Štíplová & Tichá, 2009).

Dalším hudebně výrazovým prostředkem je **melodie**. Vzniká podle toho, jak se mění výšky tónů a přehrává se v sekvencích. Tyto sekvence se mohou různě opakovat a podle toho, jak jsou uspořádány, vznikají různé hudební skladby (Koster, 2015). Jedná se o linku, která má různé vlastnosti – je buď plynulá, členěná v tečky, přerušovaná, může znít táhle či být naopak divočejší. Melodická linka nemusí být samostatná, znít mohou i dvě melodie současně. Jako je tomu například i v kánonu, ve kterém je stanovená určitá melodická linka, kdy poté stejná melodie běží s nějakým tónovým odstupem. Zní-li dvě melodie současně a je mezi nimi určitý tónový odstup, označujeme to jako dvojhlas. Melodie se však mohou různě proplétat, setkávat se či rozcházet se, jít si naproti a podobně. Při formování emocionálního prožitku z hudby, jde melodie ruku v ruce s dynamikou, rytmem a tempem (Raková, Štíplová & Tichá, 2009).

Dalším stěžejním hudebně výrazovým prvkem je **dynamika**. Dle Rakové, Štíplové & Tiché (2009, s. 150) je popisována jako „...intenzita zvuku a její proměny“. Je velmi sdělným prostředkem a ovlivňuje náš prožitek z hudby i naše fantazijní představy. Má vliv na to, zda cítíme radost, klid nebo naopak napětí či dokonce nebezpečí. Dynamika také ovlivňuje vytváření představ prostorových i světelných. Pokud zvuk zesiluje, působí to jako přibližování se, pokud je zase intenzita zvuku slabší, vyvolává to často pocit vzdalování se. U světla je to nejčastěji tak, že zesilování je pojeno s rozsvícením a zeslabování zvuku zase se zhasínáním (Raková, Štíplová & Tichá, 2009).

Ve stejné knize uvádí autorky Raková, Štíplová & Tichá (2009), že lze při pěveckých činnostech či hře na hudební zaznamenat také zvukovou **barvu**. U nástrojů má na sebe často vliv barva a výška tónů. Zní-li zvuk ve vyšší poloze, vyvolává to v nás pocit, světla, radosti či lehkosti. Pokud se jedná o hlubší polohu, navozuje to spíše představy smutku, únavy či

strastí. Když se spojí barva, harmonie i ostatní hudebně výrazové prostředky, umožňuje to formovat bohatý hudební obraz.

3.3 Držení těla při zpěvu

Aby byl dětský hlas zdravý a mohl být nadále rozvíjen, je žádoucí, aby si děti osvojily některé pěvecké dovednosti. Velmi důležité je proto správné držení těla. Tato dovednost vychází z aktivního těžiště, jehož uvědomění si můžeme podpořit prostřednictvím různých her. Díky aktivnímu těžišti je podpořeno vzpřímené držení těla, správné dýchání a tím i především zdravé tvoření hlasu (Šimanovský & Tichá, 2013).

Při zpěvu je možné sedět i stát. Je však důležité, aby měly děti kolem sebe dostatek místa a netlačily se na sebe (Lišková, 2012). Dle Slavíkové (2003) je při zpěvu možný také pohyb, například mírný taneční nebo rytmický či chůze. Je tomu tak ale pouze v případě, kdy se nejedná o náročný pohybový doprovod, který by vedl k zadýchání. Toto provedení je efektivní z hlediska odstranění různého tělesného napětí či k napomáhání uvolnění svalstva, které ovlivňuje pěvecký projev. Zpěv v sedě je poměrně náročnější. Je třeba dát si pozor na vzpřímené a uvolněné držení trupu, ale také hlavy a paží.

Při zpěvu ve stoji by nohy měly být mírně rozkročené a váha těla rozložena rovnoměrně. Důraz klademe na rovná záda, nikoliv však prkenná. Dbáme na správné držení hlavy. Hlava by neměla být zakloněná, držíme ji zpřímá. Ruce necháme viset volně podél těla, přičemž ramena jsou spuštěna dolů.

Pěvecký postoj se odráží v následném tvoření správného pěveckého tónu. Nesprávné držení těla má také vliv na činnost dýchacího ústrojí. Místo žeberně-bráničního dýchání pak dochází k chybnému svrchnímu dýchání (Lišková, 2012).

3.4 Nezpěvnost u dětí

V raném dětství je typické intuitivní nakládání s hlasem, kdy děti nerozlišují, zda zpívají čistě či ne. Děti rády experimentují se svým hlasem, jen tak si prozpěvují a své hry doprovází různými zvuky (Tichá, 2009). Jsou schopny využít celou řadu tónů, přesto však při zpěvu nedokážou plně uplatnit svůj hlas. Z toho důvodu působí skupinový zpěv menších dětí mnohohlase a melodicky nesourodě. Některé děti jsou schopny zdárněji držet melodii písně, jiní se snaží připojit ke zpěvu se střídavou úspěšností a ostatní děti využívají svou univerzální „melodii“, kterou můžeme rozpoznat u různých písní (Šimanovský & Tichá, 2013). Prvním pokusům dětí o zpěv je žádoucí věnovat pozornost stejně jako prvním pokusům o řeč. Pokud

dítě v těchto pokusech povzbuzujeme, postupně tím podporujeme čistotu jeho zpěvu. Nabízíme-li dětem dostatek kvalitních hudebních příkladů, mohou porovnávat svůj hlas s ostatními a postupně začínají být sebekritičtější k sobě samým. Dle Tiché (2009) má pro zpívání dar každý. Proto je třeba podporovat přirozený hlasový projev a procvičovat hlas v celém jeho rozsahu i znění. S nápravou nezpěvnosti se doporučuje začít ideálně v předškolním období či popřípadě i dříve.

Jaké jsou však příčiny nezpěvnosti? Nejčastěji se autoři shodují na nepodnětném rodinném prostředí. Není už tolik obvyklé zpívat si při běžných činnostech, při uspávání dětí, při domácích či jiných pracích, při setkávání se s přáteli a podobně. Následkem je poté to, že u lidí upadá potřeba zpěvního projevu i potřeba jakkoliv se prostřednictvím něj emociálně vyjádřit. Přitom právě zpěv matky dítěti výrazně posiluje vztah mezi nimi. Ať už to jsou ukolébavky či různé popěvky, vytváří to až intimní chvíli mezi matkou a jejím dítětem (Slavíková, 2003). Jako další možnou příčinou nezpěvnosti je nedostatečná fyzická zdatnost a nesprávné držení těla. Děje se to například z důvodu nedostatečného přirozeného pohybu dětí. Dochází tak ke snížení elasticity a výkonnosti potřebných svalů. Problémem je poté shrbený postoj, zúžený hrudní koš, nedostatečná fyzická vybavenost a „propadlá“ prsní kost, což se poté negativně odráží ve způsobu dýchání. Na místo správného prohloubeného bráničního dýchání děti využívají mělký, svrchní dech, při kterém si pomáhají rameny. Negativně se na nezpěvnosti dětí odráží také neodborné vedení dětí v prostředí mateřské i základní školy. Učitelé tak kvůli této neznalosti nechávají děti zpívat písně o malém hlasovém rozsahu hlasitě v nižší hlasové poloze. Dětem je tím znemožněno zpívat lehce znějícím hlasem a procvičit si svůj hlas ve vyšších polohách (Tichá, 2009).

3.5 Výběr písní pro děti

Při výběru písní pro děti se řídíme zejména dle pěveckých a hudebních schopností dětí. Zohledňujeme tónový rozsah písně, její rytmickou strukturu, hudební formu, melodickou obtížnost a rozsah písně.

Z hlediska tónového rozsahu je pro děti nejjednodušší zpěv písní ve dvou až tří tónovém prostoru. Při volbě tónového rozsahu písně se orientujeme dle fyziologických možností a pěveckých zkušeností dětí. Ideální je začínat se zpěvem písní, které jsou říkadlového charakteru. V těchto říkadlových popěvcích je typickým znakem princip opakování, který má důležitou pro pěvecký rozvoj dětí. Doporučují se jednodušší písně, především takové,

kteřé se pohybují v rozsahu kvinty, tedy v rozsahu pěti tónů. Písňe o větším rozsahu už řadíme k písňím obtížňějším (Lišková, 2012).

Při výběru dětských písňí bychom měli vyhledávat především písňe kratší, snadňější pro zpěv, se stálým rytmem a vhodně jsou také písňe s repeticemi (Tarnowski & Leclerc, 1994, podle Koster, 2015).

Rytmus v dětech vzbuzuje potřebu pohybové reakce. Patří tak u dětí k nejsdělnějším hudebně-výrazovým prvkům (Raková, et al., 2009). U nejmenších dětí je dle Liškové (2012) ideální začít s písňemi, u kterých se stále opakuje rytmus. Vyhnout bychom se měli rytmickým složitostem, kterými je myšlen například tečkovaný rytmus a podobně. Vhodně jsou písňe ve dvoudobém taktu a písňe se složitějším rytmem volíme zejména u vyspělejších zpěváků.

3.5.1 Nácvik písňí

V rámci mateřské školy se nejčastěji setkáme s hudebním činnostmi jako je zpěv a nácvik písňí. Je na místě uvědomit si, že učitel by měl být pro děti vzorem, protože děti zpěv dospěleho spontáňně napodobují (Lišková, 2012). Nácvik písňí proto provádíme formou nápodoby, písňe zpíváme vícekrát dokola, přičemž se děti dle svých možností připojují. Pokud se jedná o složitější písňe, je možné je rozčlenit do několik frází, které děti opakují formou hry na ozvěnu, tedy pomocí nápodoby. Děti učíme text současně s melodií (Kubecová, et al., 2017). Dle Liškové (2012) si děti totiž pomocí textu melodií písňe snadňěji pamatují.

Někdy může být při nácviku písňí problém pro učitele udržet pozornost dětí. I proto existují různé metody, jak tomu předejít. Samozřejmostí je například úvodní motivace. Pomoci si však můžeme také hudebními činnostmi. Kombinovat lze zpěv s instrumentálním doprovodem, ale možností je také střídání zpěvu celé skupiny s jednotlivci.

Při práci s menšími dětmi je vhodné činnosti často obměňovat. Můžeme k písňi vytvořit taneční doprovod, písňe doprovodit hrou na tělo či pochodem nebo ji dokonce zdramatizovat (Lišková, 2012). Dalším způsobem, kterým můžeme upoutat pozornost dětí, je zařazení motivace mimohudební. Běžně je začleňován rozhovor s dětmi, při kterém můžeme využít například maňaska, pomoci si můžeme také různými tematickými obrázky, ilustracemi, pohádkou či básňičkou, příběhem, ale také pohybovou hrou (Kubecová, et al., 2017).

Při nácvičku nové písně by učitelka měla dle Liškové (2012) zpívat čistě, tóny tvořit lehce a nasazovat při tom měkce. Důležitou součástí je také správná artikulace, a i celkový přednes a citový výraz. Hlas učitelky by měl být pro děti oporou, má totiž mnohem větší význam než například hra melodie na klavír či jiný hudební nástroj. Pro děti je zpěv lépe napodobitelný a je proto je tento způsob efektivnější.

Derevjaníková & Dzurilla (2014) uvádí ideální postup pro nácviček písně pomocí imitační metody. Dle autorů by v úvodu měla být zařazena vhodná motivace, kterou si získáme zájem dětí pro samotné zpívání. Motivaci nemusíme zařazovat pouze v počátku procesu, lze s ní pracovat taktéž průběžně. Následovat by měla hlasová příprava, jejíž součástí jsou dechová a hlasová cvičení. Jakmile je hlas dětí připraven, je vhodné, aby dětem učitel píseň pro ukázkou zazpíval a tím je s danou písní seznámil. Dále by měl být s dětmi veden rozhovor o obsahu písně, přičemž zjišťujeme, zda děti postřehly, o čem je a zda rozumí všem slovům. V závěru tohoto postupu je již samotný nácviček písně, který může být poté kombinován s dalšími metodami.

Správné přípravě na nácviček písně se ve své knize zabývá také Lišková (2012), která zmiňuje, že by celý proces měl být zahájen nejprve výběrem vhodného písňového materiálu, při kterém zohledňujeme zejména pěvecké možnosti dětí. Následně bychom měli zvolit vyhovující tóninu a poté zvážit, jakou formou budeme píseň nacvičovat, tedy zda nápodobou či metodou hry na ozvěnu. Poté dopředu určíme hudební fráze a prostor pro nádechy. Je třeba také věnovat pozornost rytmicky či intonačně složitějším místem, kterými se můžeme zabývat před zpěvem samostatně, aby nám poté v písni nečinila problém. Stanovíme počet slok, které chceme děti naučit a v případě, že se v písni objevují neznámá slova, věnujeme čas také vysvětlení jejich významu. A v neposlední řadě zvážíme vhodnou motivaci. Je také vhodné zvážit, kolik písní děti učíme, aby nedošlo k přehlcení, doporučuje se učit děti pouze takové množství písní, které jsou schopny nacvičit kvalitně.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VYUŽITÍ PRINCIPŮ HLASOVÉ VÝCHOVY PŘI PRÁCI S DĚTMI PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Jádrem mé praktické části je sada aktivit zaměřených na využití principů hlasové výchovy u dětí předškolního věku. V první podkapitole uvedu cíle celé praktické části, následně popíšu prostředí, v němž jsem sadu aktivit realizovala a v dalších podkapitolách se budu již věnovat představení sady aktivit.

4.1 Cíle praktické části

Cílem praktické části je navrhnout sadu aktivit zaměřených na využití principů hlasové výchovy v prostředí mateřské školy. Dále tuto sadu realizovat a ověřit ve vybrané mateřské škole. A na závěr ji evaluovat a zpracovat doporučení pro praxi v mateřských školách.

4.2 Subjekty realizace

Aktivity byly realizované v Mateřské škole Dřínov, kde také pracuji. Jedná se o mateřskou školu venkovského typu, ve které se nachází dvě třídy – Oranžová a Zelená. Oranžovou třídu navštěvují děti ve věkovém složení 3-5 let. V Zelené třídě jsou převážně děti od 5-7 let. Panuje zde příjemná atmosféra. Děti se znají navzájem nejen z mateřské školy, ale setkávají se i mimo ni.

Sadu aktivit jsem realizovala v obou třídách, tedy jak u starších, tak u menších dětí, přičemž plán činností jsem vždy přizpůsobila věkovému složení dětí tak, bylo tak možné dosáhnout co nejlepších výsledků. Přítomny byly vždy učitelky z dané třídy, které mi poskytovaly jak ústní, tak písemnou zpětnou vazbu k mému výstupu.

4.2.1 Časový harmonogram

Od srpna do listopadu roku 2023 jsem se věnovala rešerši literatury. V době od září do listopadu 2023 poté probíhala příprava sady aktivit. Tuto sadu jsem realizovala ve vybrané mateřské škole během listopadu až února 2023/2024 a následně jsem se v měsících od listopadu do března 2023/2024 zabývala její evaluací a stanovení doporučení pro praxi v mateřských školách.

V tabulce níže vidíte strukturu toho, jak jsem postupovala co se týče rozvržení aktivit, kdy bylo potřeba dodržet určitým vzrůstající postup.

Jedna z aktivit stála sama o sobě, jedná se o Logopedická cvičení s příběhem, kde jsem uplatňovala princip hlasové výchovy *pomoc při logopedických vadách*.

Ve stejném měsíci jsem se v rámci jednoho dopoledne zaměřila na principy hlasové výchovy: *správné dýchání, pěvecký postoj, rozezpívání a práce s hlasem*, které jsem realizovala pomocí různých činností v návaznosti, jak jsou uvedené v tabulce pod sebou, přičemž finálním výsledkem byl nácvik písně Pod naším okýnkem.

V prosinci jsem jedno dopoledne věnovala principům hlasové výchovy: *správné dýchání, artikulace, pěvecký postoj a práce s nezpěváky*, přičemž jsem zařadila různorodé aktivity, které byly jakousi přípravou pro zvolené primární cvičení (píseň Skákal pes), které bylo zaměřeno na nezpěvnost u dětí.

V následujícím měsíci jsem s dětmi realizovala v rámci dopoledne nácvik písně Muzikant s instrumentálním doprovodem. Abychom však měli hlas pro zpěv dobře připravený, zařadila jsem nejprve aktivity, při kterých jsme uplatňovali principy hlasové výchovy: *správné dýchání, artikulace, rozezpívání a také práce s hlasem*.

V posledním měsíci realizace sady, jsem aplikovala v rámci dopoledne principy: *správné dýchání, artikulace, rozezpívání, práce s nezpěváky a práce s hlasem*, přičemž jsme pomocí různých cvičení prováděli hlasovou a pěveckou přípravu pro nácvik písně typu kánon.

Tabulka 1 Časový harmonogram

Měsíce:	Uplatňované principy hlasové výchovy	Realizace aktivit
Listopad	Pomoc při logopedických vadách	Logopedická cvičení s příběhem
	Správné dýchání	Vítr
	Pěvecký postoj	Sbírání jablek ze stromu
	Rozezpívání	Rozezpívání – Sbírám jablíčka
	Práce s hlasem	Nácvik písně Pod naším okýnkem
Prosinec	Správné dýchání	Mašinka
	Artikulace	Čertí blekotání
	Pěvecký postoj	Hadrová panenka
	Práce s nezpěváky	Skákal pes
Leden	Správné dýchání	Ucházející balónek
	Artikulace	Muzikanti
	Rozezpívání	Hudební nástroje

	Práce s hlasem	Nácvik písně Muzikant s instrumentálním doprovodem
Únor	Správné dýchání Artikulace Rozezpívání Práce s nezpěváky Práce s hlasem	Ucházející balónek Jazykolamy Ptáci a žáby Start rakety Kánon

4.3 Aplikace principů hlasové výchovy

Níže představuji principy hlasové výchovy, na kterých zakládám sadu aktivit. Přehledně uvádím cíle těchto uplatňovaných principů z pohledu učitele a z pohledu dítěte.

V následující kapitole bude popsána samotná aplikace těchto principů u dětí v mateřské škole, přičemž u každé z dílčích aktivit uvádím didaktickou strategii.

Dechová cvičení

Jeden ze stěžejních principů hlasové výchovy je správné dýchání.

Cíle z pohledu učitele:

- Podpořit pružnost a posilování dechových svalů u dětí
- Aktivovat svaly fonančního ústrojí u dětí

Cíle z pohledu dítěte:

- Provést dle instrukcí správné dýchání
- Předvést zvukem mašinku a vítr

Artikulační cvičení

Dalším důležitým principem je artikulace.

Cíle z pohledu učitele:

- Podpořit u dětí artikulaci
- Upevnit u dětí správné dýchání
- Aktivovat u dětí svaly jazyka, rty a tváře

Cíle z pohledu dítěte:

- Zřetelně vyslovit jazykolam
- Provést dle instrukcí správné dýchání

- Předvést jazyková cvičení

Pěvecký postoj

V rámci hlasové výchovy je pěvecký postoj významným principem.

Cíle z pohledu učitele:

- Provést s dětmi rozcvičku
- Provést s dětmi uvolňovací a protahovací cviky

Cíle z pohledu dítěte:

- Napodobit pohyb trhání jablek ze stromu
- Napodobit pohybem hadrovou panenku

Rozezpívání

Rozezpívání je nezbytnou součástí hlasové výchovy pro zdravé tvoření hlasu.

Cíle z pohledu učitele:

- Procvičit s dětmi uvolňování čelisti
- Provést s dětmi intonační cvičení

Cíle z pohledu dítěte:

- Napodobit zvuky s uvolněním čelisti
- Dodržet správnou výšku tónu

Práce s hlasem

Následným principem je práce s hlasem.

Cíle z pohledu učitele:

- Seznámit děti s písní
- Propojit pěvecké a instrumentální činnosti
- Provést s dětmi rytmizaci písně

Cíle z pohledu dítěte:

- Interpretovat píseň
- Vytvořit k písni instrumentální doprovod
- Reagovat pohybem na rytmus a melodii písně

Práce s nezpěváky

Součástí principů hlasové výchovy je taktéž práce s nezpěváky.

Cíle z pohledu učitele:

- Podpořit u dětí odstranění dechového přetlaku
- Podpořit u dětí rozvoj hlasového rozsahu

Cíle z pohledu dítěte:

- Provést dle instrukcí správné dýchání
- Dodržet melodii písně pomocí slabik

Logopedická cvičení

Logopedická cvičení jsou posledním principem, jež jsem v rámci hlasové výchovy zařadila.

Cíle z pohledu učitele:

- Procvičit s dětmi mimické svaly
- Procvičit s dětmi svaly jazyka a rty
- Upevnit u dětí správné dýchání

Cíle z pohledu dítěte:

- Reagovat na děj příběhu výrazem tváře
- Předvést cvičení s jazykem a se rty
- Provést dle instrukcí správné dýchání

4.4 Realizace sady aktivit

V následující kapitole bude popsána samotná aplikace těchto principů hlasové výchovy u dětí v mateřské škole, přičemž u každé z aktivit uvádím didaktickou strategii.

4.4.1 Správné dýchání

Níže uvádím cíle z pohledu učitele a z pohledu dítěte a u každého cvičení popisují didaktickou strategii. V rámci nácviku správného dýchání jsem realizovala cvičení Mašinka, Ucházející balónek a Vítr.

Cíle:

Z pohledu učitele:

- Podpořit pružnost a posilování dechových svalů u dětí
- Aktivovat svaly fonančního ústrojí u dětí

Z pohledu dítěte:

- Provést dle instrukcí správné dýchání
- Předvést zvukem mašinku a vítr

Mašinka

Organizační forma: řízená činnost

Metody: rozhovor, popis, dovednostně-praktické (dechové cvičení, vokalizace), imitace

Prostředky a pomůcky: žádné

Věk dětí: 3-5 let

Motivace: „*Děti, jely jste někdy vlakem? Kam? Víte, jaký zvuk vlak vydává? My si teď na něj společně zahrajeme!*“

Průběh činnosti: Děti si stouply do řady čelem ke mně tak, aby na mě viděly. Společně jsme si nejprve pověděli, co je náplní aktivity. Děti jsem upozornila na techniku správného dýchání – správné nádechy a nezvedání ramenou. Ruce jsme si umístili na břicho a prováděli nádech nosem (do břicha) a výdech pusou. Tento proces jsme několikrát zopakovali. Děti přitom sledovaly správnost provedení tím, že se jim při nádechu nafukovalo břicho. Poté pomocí předsouvání rukou děti předváděly pohyb jedoucího vlaku. Vydávali jsme nejprve několikrát po sobě sykavku š a poté přidali slabiku ha a vícekrát celý proces procvičili. Než jsme se vydali do prostoru, vyzkoušeli jsme si vše nejprve na místě. Poté jsme se pohybovali jedním směrem po herně a opakovali zvuk vlaku. Při aktivitě jsem v závěru také zohledňovala tempo. Společně jsme předvedli vlak, který jede pomalu, ale také vlak, který jede rychle.

Ucházející balónek

Organizační forma: řízená činnost

Metody: rozhovor, popis, imitace, dovednostně-praktické (dechové cvičení, vokalizace)

Prostředky a pomůcky: žádné

Věk dětí: 5-7 let

Motivace: „*Děti, věděly byste, jaký zvuk vydává balónek? Žádný? A co když uchází? My si teď zkusíme představit, že máme v břiše balónek, který se snažíme nafouknout.*“

Průběh činnosti: Při tomto cvičení jsme pracovali se sykavkou s. V úvodu jsme nejprve předvedli, jaký zvuk vydává ucházející balónek. Poté jsme si vyzkoušeli, jakým způsobem budeme pracovat s dechem, přičemž jsem děti upozornila na správnou techniku dýchání – nadechování se nosem (do břicha), vydechování pusou a nezvedání ramenou. Děti si položily

ruce na břicho, aby mohly kontrolovat, kam se nadechují. Několikrát jsme si procvičili způsob dýchání – nadechli jsme se nosem a pusou vydechli. Zkusili jsme se poté znovu pořádně nadechnout, poté na chvíli zadržet dech a na jeden výdech předvést zvuk ucházejícího balónku. Proces jsme dle potřeb opakovali.

Vítr

Organizační forma: řízená činnost

Metody: rozhovor, popis, imitace

Prostředky a pomůcky: peříčko

Věk dětí: 3-5 let

Motivace: K motivaci jsem využila říkanku *Foukej, foukej, větríčku*, kterou jsem dětem přednesla. „*Děti, pamatujete si, o čem byla říkanka? Myslíte si, že bychom si tu ve třídě mohli zkusit vítr vytvořit a jde to vůbec?*“

Průběh činnosti: Posadili jsme se do kroužku na koberec. Činnost jsem zahájila motivací. Poté jsme si před ústa umístili dlaň. Následně jsem dávala různé pokyny: zkusíme si společně vytvořit malý vánek – foukáme málo, větší vítr – foukáme více a poté velkou vichřici – foukáme nejvíce. Pokyny jsem různě střídala a dbala přitom u dětí na dodržení správného dýchání. Děti si kontrolovaly způsob provedení pomocí dlaně před ústy. Poté jsem dětem na dlaň umístila peříčko a jejich úkolem bylo jej odfouknout.

4.4.2 Artikulace

Níže uvádím cíle z pohledu učitele a z pohledu dítěte a u každého cvičení popisují didaktickou strategii. V rámci artikulace jsem realizovala aktivity Jazykolamy, Čertí blekotání a Muzikanti.

Cíle:

Z pohledu učitele:

- Podpořit u dětí artikulaci
- Upevnit u dětí správné dýchání
- Aktivovat u dětí svaly jazyka, rty a tváře

Z pohledu dítěte:

- Zřetelně vyslovit jazykolam
- Provést dle instrukcí správné dýchání

- Předvést jazyková cvičení

Jazykolamy

Organizační forma: řízená činnost

Metody: rozhovor, popis, imitace, dovednostně-praktické (artikulační cvičení)

Prostředky a pomůcky: žádné

Věk dětí: 5-7 let

Motivace: „*Děti, dneska si pořádně procvičíme naše mluvidla. Víte, co je to jazykolam? My si nějaké zkusíme společně říci.*“

Průběh činnosti: Společně jsme se posadili do kroužku na koberec. Aktivitu jsem zahájila motivací, při níž jsme si povídali o jazykolamech. Dětem jsem řekla pro ukázkou níže zmíněné jazykolamy. Poté jsme vybrali jeden, který jsme se společně naučili. Nejprve jsem jazykolam pověděla znovu pomalu nahlas, poté jsem zkusila vícekrát opakovat a zrychlit. Následně jsem jej postupně předříkávala a děti po jednom či více slovech opakovaly. Jazykolam jsme znovu zopakovali v rychlejším tempu. Odvážnější děti jej poté zkusily říci samostatně. Podobně jsme vyzkoušeli i další.

Zvolené jazykolamy:

Na klavír hrála Klára Králová.

Strč prst skrz krk.

Petr Fletr pletl svetr.

Pan kaplan v kapli plakal.

Čertí blekotání

Organizační forma: řízená činnost

Metody: rozhovor, popis, imitace, dovednostně-praktické (artikulační cvičení)

Prostředky a pomůcky: žádné

Věk dětí: 3-5 let

Motivace: „*Děti, viděly jste už čerta? Jaký byl a jak vypadal? Dneska si na nějakého hodného čertíka společně zahrajeme. Co by to bylo ale za čerty bez pořádného blekotání? Musíme si pořádně procvičit jazyky.*“

Průběh činnosti: V rámci aktivity jsem zařadila různé pohyby jazykem. Dětem jsem dávala pokyny a při tom ukazovala: olizujeme horní ret, spodní ret, rty kolem dokola, horní zuby a dolní zuby (můžeme zepředu i zezadu). Poté jsme vyplázli jazyk a zablekotali jako čerti,

zkusili jsme také zablekotat pomocí třesení hlavou do stran s uvolněnou či mírně pootevřenou pusou.

Jakmile měly děti procvičená mluvidla, vyzkoušeli jsme si krátký jazykolam. Postupně jsem jej předříkávala a děti po částech opakovaly.

Kukačka kuká kuk: kuk! Krkavec krká krk! A kdo tu smrká: smrk! A kdo tu buká: buk!

Muzikanti

Organizační forma: řízená činnost

Metody: rozhovor, imitace, dovednostně-praktická (artikulační cvičení)

Prostředky a pomůcky: klavír, noty

Věk dětí: 5-7 let

Motivace: „*Děti, byly už jste se někdy podívat na koncert nějaké kapely? A víte, jak se říká lidem v kapele? (muzikanti) My bychom si dneska mohli zkusit vytvořit svoji vlastní kapelu a něco si společně zahrát a zazpívat.*“

Průběh činnosti: Nejprve jsem zařadila motivaci a pověděli jsme si o tom, jaké hudební nástroje můžou muzikanti využívat. Následně jsem představila jednotlivé nástroje, které se objevují v písni *Muzikant* (na píseň navážeme pomocí tohoto cvičení) – tedy basa, buben, housle, trubka a zkusili jsme napodobit, jak se na ně hraje a poté si vyzkoušeli také jejich zvuk (podle slov v písni). Než jsme začali píseň zpívat u klavíru, procvičili jsme si ještě naše hudební nástroje. Na chvíli jsem se stala dirigentem, který dětem předříkával, které nástroje budou v danou chvíli hrát. Upozornila jsem na to, aby děti dbaly na správnou výslovnost a práci s dechem. Tedy například jsem zvolala „basa“ a děti společně říkaly monotónně několikrát za sebou – brum a brum a brum..., housličky – fidli fidli..., buben – bum a bum... a trubka – trádá trádá.... Nástroje jsem různě měnila a děti se musely hbitě přizpůsobovat.

4.4.3 Pěvecký postoj

Níže uvádím cíle z pohledu učitele a z pohledu dítěte a u každého cvičení popisují didaktickou strategii. V rámci kapitoly o pěveckém postoji jsem realizovala cvičení *Hadrová panenka* a *Sbírání jablek ze stromu*.

Cíle:

Z pohledu učitele:

- Provést s dětmi rozcvičku
- Provést s dětmi uvolňovací a protahovací cviky

Z pohledu dítěte:

- Napodobit pohyb trhání jablek ze stromu
- Napodobit pohybem hadrovou panenku

Hadrová panenka

Organizační forma: řízená činnost

Metody: Rozhovor, popis, předvádění

Prostředky a pomůcky: notebook, relaxační hudba

Věk dětí: 5-7 let

Motivace: „*Děti, než si společně zazpíváme, měly bychom se ještě pořádně uvolnit, ať nezpíváme v křeči. Viděly jste někdy loutku nebo hadrovou panenku? Ta je úplně uvolněná, že? Loutka se pohybuje jen pomocí toho, že jí někdo ovládá, jinak je zcela bezvládná. My si teď na ty panenky nebo loutky zahrajeme, naprosto uvolníme tělo, stoupneme si na špičky, necháme uvolněnou hlavu i ruce, můžeme celé tělo protřepat a volně poskakovat po místnosti.*“

Průběh činnosti: Aktivitu jsem zahájila motivací. Dětem jsem nejprve popsala, co budeme dělat. Děti si stouply tak, aby kolem sebe měly místo. Poté na místě různě poskakovaly po špičkách po místnosti a vytřepávaly veškeré napětí z těla. Při tomto uvolněném pohybu jsme začali vydávat zvuk, např. ha.

Dále jsme si zkusili cvičení v leže. Děti si lehly na koberec. Kdo chtěl, zavřel oči. Abych navodila klidnou atmosféru, pustila jsem dětem relaxační hudbu. Úkolem dětí bylo naprosto uvolnit své tělo. Mezi dětmi jsem různě procházela a uvolněnost ověřovala tím, že jsem dětem zvedla ruku či nohu a pokud byly tyto části těla uvolněné, samovolně dopadly zpátky na zem.

Sbírání jablek ze stromu

Organizační forma: řízená činnost

Metody: Rozhovor, popis, předvádění

Prostředky a pomůcky: žádné

Věk dětí: 3-5 let

Motivace: „*Děti, víte, kde rostou jablka? A zkoušely jste si je už utrhnout přímo ze stromu? Někdy, když jsou ta jablíčka vysoko na větvích, musíme se pro ně do výšky natáhnout, je to tak? My si teď představíme, že tady jabloň máme, a to jablíčko si z nějaké vysoké větve utrhneme.*“

Průběh činnosti: Aktivitu jsem zahájila motivací. Děti si poté stouply na koberec tak, aby kolem sebe měly místo. Představili jsme si, že se nacházíme u jablečného stromu. Na vysoké větvi jsme uviděli krásné jablíčko, na které jsme ale nemohli dosáhnout. Proto jsme si museli stoupnout na špičky a vytáhnout se co nejvýš a pokusit se na něj dosáhnout. Jablíčko jsme si položili na zem a zkusili utrhnout další. Při aktivitě jsem sledovala, aby děti nekrčily hlavu mezi ramena.

4.4.4 Rozezpívání

Níže formuluji cíle z pohledu učitele a z pohledu dítěte a u každého cvičení uvádím didaktickou strategii. S dětmi jsem v rámci rozezpívání realizovala cvičení Jablíčka, Ptáci a žáby a Hudební nástroje.

Cíle:

Z pohledu učitele:

- Procvičit s dětmi uvolňování čelisti
- Provést s dětmi intonační cvičení

Z pohledu dítěte:

- Napodobit zvuky s uvolněním čelisti
- Dodržet správnou výšku tónu

Sbírám jablíčka

Organizační forma: řízená činnost

Metody: rozhovor, imitace, dovednostně-praktická (melodizace)

Prostředky a pomůcky: klavír

Věk dětí: 3-5 let

Motivace: „*Před tím, než budeme zpívat nějakou píseň, měli bychom se vždy jako správní zpěváci pořádně rozezpívat. Já si často při různých činnostech prozpěvuji, a to i třeba když sbírám jablíčka, abych si mohla upéct štrúdl či jiný koláč. Zkusíme si nyní společně, jak bychom si během trháním jablek mohli prozpěvovat.*“

Průběh činnosti: Dětem jsem nejprve pro ukázkou předvedla, jakým způsobem budeme provádět rozezpívání. Při tomto cvičení jsem se zaměřovala u dětí na správné dýchání a uvolnění čelisti. Zpívali jsme pomocí slov: „Sbírám jablíčka“. Začali jsme u tónu *d1*, dále pokračovali od tónu *e1, f1, g1* a *a1*. Dětem jsem vždy nejprve zahrála počáteční tón, aby se dokázaly intonačně naladit a společně jsme pokračovali stejným způsobem i u dalších tónů.

Obrázek 1 Rozezpívání – Sbírám jablíčka

(zdroj: vlastní tvorba)

Ptáci a žáby

Organizační forma: řízená činnost

Metody: rozhovor, imitace, dovednostně-praktické (melodizace, intonační cvičení)

Prostředky a pomůcky: klavír

Věk dětí: 5-7 let

Motivace: „Víte děti, jaký zvuk vydávají ptáci? Zkusme si to říct společně – pí pí. A co takové žáby – kvak kvak. Napadá vás, co děláme při vyslovování těchto zvuků jinak?“

Průběh činnosti: Při této aktivitě bylo mým záměrem vést děti k uvolnění čelisti. K tomu nám pomohlo vyzkoušení si zvuků dvou zvířat – ptáka a žáby. Na klavíru jsem zahrála třikrát tón c1 a následně jsme společně třikrát zazpívali slabiku pí. Vyzkoušeli i u dalších tónů v rozsahu d1 až a1. Poté jsme celý proces zopakovali na zvuk žáby, tedy kva. Tím děti dokázaly porovnat, jaký je rozdíl mezi zpíváním s otevřenými ústy a se zavřenými ústy. Na závěr jsme zhodnotili, jakým způsobem se nám zpívalo lépe a proč.

Hudební nástroje

Organizační forma: řízená činnost

Metody: rozhovor, imitace, dovednostně-praktické (intonační cvičení, melodizace)

Prostředky a pomůcky: klavír, noty

Motivace: „Dneska se společně naučíme novou písničku. Jedná se o muzikantskou písničku. Než si ji však zazpíváme, musíme se pořádně rozezpívat a rozhybat naše mluvidla, protože se v písni nachází náročnější slova.“

Průběh činnosti: Aktivitu jsem zahájila motivací. Poté si děti stouply ke klavíru. Cvičení jsme prováděli formou hry na ozvěnu. Dětem jsem vždy zaspívala za doprovodu klavíru 4 takty, které jsme následně zopakovali. Stejně jsme postupovali i dále na různá slova dle notového zápisu, která byla vždy stejná pro jeden řádek. Tato slova jsme později využili v nové písni. Děti jsem upozorňovala na uvolněnou čelist, správné dýchání, intonování a výslovnost.

Obrázek 2 Rozezpívání – Hudební nástroje

(zdroj: vlastní tvorba)

4.4.5 Práce s hlasem

Níže uvádím cíle z pohledu učitele a cíle z pohledu dítěte a u každé z aktivit také didaktickou strategii. V rámci této kapitoly jsem realizovala nácvik písň s pohybovým doprovodem, nácvik písň s instrumentálním doprovodem a kánon.

Cíle:

Z pohledu učitele:

- Seznámit děti s písni
- Propojit pěvecké a instrumentální činnosti
- Provést s dětmi rytmizaci písň

Z pohledu dítěte:

- Interpretovat písň
- Vytvořit k písni instrumentální doprovod
- Reagovat pohybem na rytmus a melodii písň

Nácvik písně Pod naším okýnkem s pohybovým doprovodem

Organizační forma: řízená činnost

Metody: rozhovor, imitace, dovednostně-praktické (nácvik písně, pohybový doprovod, melodizace, rytimizace)

Prostředky a pomůcky: klavír, noty

Věk dětí: 3-5 let

Motivace: „Děti, znáte nějakou písničku, ve které se objevují jablka? Jednu bychom se teď mohli společně naučit.“

Průběh činnosti: Pro nácvik písně jsem zvolila tradiční lidovou píseň *Pod naším okýnkem*. Před samotným nácvikem jsme provedli krátké dechové cvičení (str. 39, Vítr), aktivitu pro správný postoj (str. 42-43, Sbíráání jablek ze stromu) a rozezpívání (str. 43-44, Sbíráám jablíčka). Nejprve jsem dětem celou píseň zazpívala u klavíru. Poté jsem dětem předzpívala píseň po dvou taktech a děti opakovaly formou ozvěny. Následně jsme si píseň zkusili zazpívat znovu, avšak nyní už děti opakovaly po čtyřech taktech. Jakmile měly děti píseň více osvojenou, zkusili jsme zpěv propojit s pohybem. Děti se rozmístily po herně tak, aby kolem sebe měly dostatek místa. Stoupla jsem si čelem před ně a předevičovala kroky k písni a u toho zpívala a děti postupně opakovaly po mě. Poté jsme si celý proces zkusili znovu. Děti jsem vedla k tomu, aby se snažily pomocí pohybového doprovodu dodržet rytmus písně.

Pod naším okýnkem

Mírně Lidová píseň z Čech

C G C

Pod na - ším o - kým - kem ro - stou tam dvě rú - že,

C G C

pod na - ším o - kým - kem ro - ste tam štěp.

F C G⁷ C

Jsou na něm ja - blí - čka, tr - há je An - či - čka,

C G⁷ C

jsou do - brá, jsou sla - dká, jsou ja - ko med.

Obrázek 3 Píseň Pod naším okýnkem

(zdroj: Lišková, 2015)

Pohybový doprovod k písni:

1.-2. takt: ruce v bok, 2 přísunné kroky vlevo,

3.-4. takt: ruce v bok, 2 přísunné kroky vpravo,

5.-8. takt: opakujeme 1.-4. takt,

9.-10. takt: ruce v bok, přikrčování v kolenou vlevo,

11.-12. takt: ruce v bok, přikrčování v kolenou vpravo,

13.-14. takt: ruce v bok, 2 přísunné kroky vlevo,

15.-16. takt: 3x tlesnutí

Nácvik písně Muzikant s instrumentálním doprovodem

Organizační forma: řízená činnost

Metody: rozhovor, popis, imitace, dovednostně-praktické (nácvik písně, rytmizace, melodizace)

Prostředky a pomůcky: klavír, Orffovy nástroje – ozvučná dřívka, triangel, bubínek, rolničky

Věk dětí: 5-7 let

Motivace: „Protože už jsme se rozezpívali, rozdýchali i rozmluvili, jsme připravení stát se muzikanty a naši novou písničku si zazpívat.“

Průběh činnosti: Před zahájením nácviku písně jsme si ukázali nejprve, jak na správné dýchání (str. 38-39, Ucházející balónek), zařadila jsem také artikulační cvičení (str. 41, Muzikanti) a rozezpívání (str. 44-45, Hudební nástroje). Poté jsem zazpívala první sloku písně u klavíru. Následně děti vždy po dvou taktech opakovaly formou ozvěny. Tímto způsobem jsme dozpívali písničku až do konce. Následně jsme si to zkusili znovu. Poté jsem dětem rozdala Orffovy nástroje a jejich úkolem bylo pomocí nástrojů zachytit při zpěvu metrum písně. Děti jsem rozdělila do dvojic a postavila je tak, aby stály všichni podle toho, v jakém pořadí budou hrát. Děti zpívaly společně, při refrénu hrála vždy pouze daná dvojice. První dvojice hrála na ozvučná dřívka.

MUZIKANT

Hudba Emil Hradecký, text Jan Hostáň (Doprovod: 1)

Volně

1. Kdy-bych já měl ba - su, žil bych ja - ko král,
brum, brum, brum, brum, brum, ta - dy, da - dy dá,

od čas - né - ho rá - na na ba - su bych hrál:
co ta ba - sa bru - či, co si po - ví - dá?

Obrázek 4 Píseň Muzikant

(zdroj: Jánský, 1994, s. 89)

Další sloky k písni Muzikant:

Zpěv: Kdybych já měl buben, já bych bubnoval, že by na mě každý ve vsi huboval.

Refrén (nástroj-bubínek): bum a bum a bum a bum a bum a bum, bubeník hraje sobě i všem sousedům.

Zpěv: Kdybych já měl housle jako cikáni, celý den bych hrál si v lese na stráni.

Refrén (nástroj-triangl): fidli, fidli, fidli, fidli fidličky, co si skřivan zpívá, hrají housličky.

Zpěv: Kdybych já měl trubku, tákhle velikou, všechny bych vás těšil pěknou muzikou.

Refrén (nástroj-rolničky): tradá, tradá, tradá, tramtaratata, poskočte si děti jako kůzlata.

(zdroj: Erbenová, 2007)

Kánon

Organizační forma: řízená činnost

Metody: rozhovor, dovednostně-praktické (návěky písňe, melodizace), imitace

Prostředky a pomůcky: klavír, noty

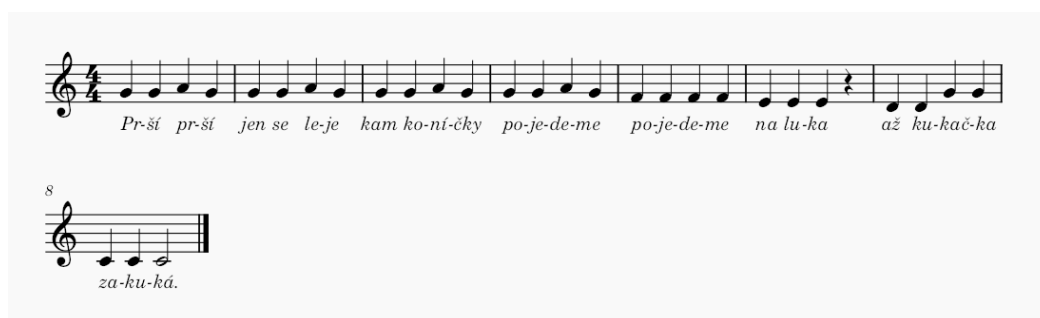
Věk dětí: 5-7 let

Motivace: „*Děti, znáte nějakého zpěváka nebo zpěvačku? Přihlaste se, kdo už někdy byl na koncertu. Dneska budeme zpěváci my všichni. Víte ale, jak se zpěváci připravují předtím, než jdou zpívat?*“

Průběh činnosti: Aktivitu jsem zahájila motivací a úvodním rozhovorem. Pro tuto aktivitu jsem využila velmi oblíbenou písničku u dětí *Prší, prší*. Protože ji děti dobře znají, zkusili jsme si ji zazpívat jako kánon. Nejprve jsem dětem popsala a společně jsme si ukázali, jak správně dýchat a vyzkoušeli si jedno dechové cvičení (str. 38-39, Ucházející balónek), následně jsem navázala rozezpíváním u klavíru (str. 44, Ptáci a žáby) a poté jsme si vyzkoušeli cvičení cílené na rozvoj nezpěvnosti (str. 49-50, start rakety). Následně jsme si píseň celou zazpívali. Poté jsme s učitelkou dětem předvedly, jakým způsobem s písní budeme nadále pracovat – zazpívaly jsme ji tedy jako kánon. Děti jsem se poté zeptala, zda už někdy něco takového slyšely a popsala jim, co to ten kánon vlastně je. Následně jsme se rozdělili do dvou skupin. Jedna skupina si stoupla s učitelkou do rohu třídy a druhá skupina doprostřed třídy se mnou. S učitelkou jsem se dopředu domluvila, jak budeme s dětmi pracovat. Poté jsem znovu vysvětlila, jak budeme postupovat. První skupinka začala zpívat s učitelkou *Prší, prší, jen se leje*. Na slova – kam koničky pojedeme začala zpívat od začátku písňe (*prší, prší*) druhá skupina včetně mě. Společně s učitelkou jsme pomáhaly dětem udržet melodii a rytmus. Takto jsme pokračovali až do chvíle, kdy jsme dozpívali písničku do konce. Vznikla nám tak pomyslná ozvěna. Poté si k sobě skupinky stouply blíže, aby se více

navzájem slyšely a bylo to tak o poznání náročnější. V závěru proběhla krátká reflexe, kdy děti zhodnotily, jak se jim dařilo.

Obrázek 5 Píseň Prší, prší (zdroj: vlastní zpracování)

4.4.6 Práce s nezpěváky

Níže uvádím cíle z pohledu učitele a z pohledu dítěte a u každé aktivity také didaktickou strategii. V rámci této kapitoly jsem realizovala cvičení Start rakety a cvičení pomocí písňe Skákal pes.

Cíle:

Z pohledu učitele:

- Podpořit u dětí odstranění dechového přetlaku
- Podpořit u dětí rozvoj hlasového rozsahu

Z pohledu dítěte:

- Provést dle instrukcí správné dýchání
- Dodržet melodii písňe pomocí slabik

Start rakety

Organizační forma: řízená činnost

Metody: rozhovor, imitace, dovednostně-praktické (vokalizace, dechové cvičení)

Prostředky a pomůcky: žádné

Věk dětí: 5-7 let

Motivace: „Děti, chtěly byste se někdy podívat do Vesmíru? Víte kde je? A čím bychom se tam mohli dostat? Zkusíme si tedy teď každý nasednout do svojí rakety a zahrajeme si na to, že letíme do Vesmíru.“

Průběh činnosti: Činnost jsem zahájila krátkou motivací. Poté jsem dětem popsala, jak budeme postupovat a názorně jim to ukázala. Děti se nachystaly do hlubokého předklonu, hlava i ruce byly svěšené dolů. Následně jsme pomocí hlasu a pohybu napodobovali start

rakety. Děti vydávaly zvuk fuuu a hlasem postupně stoupaly pomocí glissanda a při tom se pomalu narovnávaly v oblasti zad. U nejvyššího tónu jsme zůstali v polovzpřímené poloze, při které byly ruce i hlava stále svěšeny dolů. Jakmile jsme se dostali do vzpřímeného stoje, sjeli jsme pomalým glissandem zpátky do střední polohy. Poté děti krátce zhodnotily, jak se jim vedlo.

Skákal pes

Formy: řízená činnost

Metody: rozhovor, imitace, dovednostně-praktické (melodizace, intonační cvičení)

Prostředky a pomůcky: klavír

Věk dětí: 3-5 let

Motivace: „*Děti, kdo z vás má doma psa? A věděly byste, jaký zvuk toto zvíře vydává? My si teď písničku o jednom pejskovi zazpíváme a rovnou si ji zkusíme zazpívat pomocí zvuku ňaf.*“

Průběh činnosti: Využila jsem dětem známou píseň *Skákal pes*. Hlavním záměrem bylo, aby se děti při cvičení zaměřovaly na správné intonování a držení melodie namísto soustředění se na dodržení textu písně. K tomu nám pomůže píseň, kterou děti dobře znají. Aktivitu jsem zahájila krátkou motivací. Děti si stouply ke klavíru. Po zahrání první sloky jsem s dětmi začala zpívat melodii písně pomocí slabik ňaf ňaf ňaf. Začali jsme zpívat od tónu a1. Následně jsem nechala děti vybrat, jako jaké zvíře si zazpíváme nyní. Využily jsme zvuk kočky – mňam a poté zvuk žáby – kvá. Děti jsem upozornila na správné dýchání a otevírání úst. Poté jsme si píseň zazpívali s textem písně.

4.4.7 Pomoc při logopedických vadách

Následující aktivita s dětmi se zaměřuje na výslovnost. Tato aktivita není cílem práce, nicméně jsem ji zařadila v rámci kapitoly 3.2.2. Artikulace. Níže uvádím celou didaktickou strategii a poté popisuji vybranou aktivitu.

Cíle:

Z pohledu učitele:

- Vést děti k vhodnému užívání mimiky
- Aktivovat u dětí svaly jazyka, rty a tváře
- Podpořit u dětí práci s dechem

Z pohledu dítěte:

- Dodržet mimiku dle kontextu příběhu
- Zapojit svaly jazyka, rty a tváře
- Dodržet správné dýchání

Logopedická cvičení s příběhem

Organizační forma: řízená činnost

Metody: rozhovor, imitace

Prostředky a pomůcky: žádné

Věk dětí: 3-5 let

Motivace: „*Děti, pouštěly jste už někdy draka? Co je potřeba proto, aby nám takový drak vzlétnul? My si dnes přečteme příběh o chlapci a jeho drakovi.*“

Průběh činnosti: Dětem jsem četla pomalu příběh o chlapci a jeho drakovi, při určitých situacích v příběhu jsme se snažily napodobit výrazem tváře děj. V příběhu je v závorkách uvedeno, jak budeme různá logopedická cvičení provádět. Během čtení jsem dělala tedy pauzy a společně jsme si jednotlivá cvičení vyzkoušely. Děti jsem nechala také reagovat samostatně, například jsem pověděla: „*Děti, jak myslíte, že se asi Lojzík cítil? Zkuste to předvést.*“.

Příběh využitý k aktivitě:

Lojzík a jeho narozeninový dárek

Byl jednou jeden chlapec, který se jmenoval Lojzík. Lojzík měl zrovna narozeniny a od tatínka s maminkou dostal krásný dárek – draka. Byl z něj opravdu nadšený a usmíval se od ucha k uchu. (*Předvedeme úsměv se zuby*)

Hned ten den si jej musel vyzkoušet. Rychle se oblékl a vyběhl na kopec za domem. Lojzík si chytil držátko pevně do rukou a pustil draka. Ale co to? Drak nevzlétl ani o malinký kousek. Místo toho se snesl k zemi. Lojzík se smutně podíval na draka. (*Ohneme ret a předvedeme smutný obličej*)

Pomyslel si: „Jak je to možné? Takový krásný drak a neletí. Něco tomu asi chybí.“, zamyslel se. Najednou však Lojzík ucítil slabý větříček, který si lehce začal hrát s jeho drakem. (*Dáme si dlaň před pusou a napodobujeme slabé foukání*)

Větríček, ale začal zesilovat a najednou už z něj nebyl větríček, ale veliký vítr. *(Dáme si dlaň před pusou a napodobujeme zesilující foukání)*

To už se drak vznesl do oblak a začal se pohupovat ve větru. *(Přejíždíme jazykem nad horním rtem zleva doprava a zpět)*

Lojzík se začal usmívat a měl radost ze svého dárku. *(Předvedeme úsměv)*

Najednou se Lojzík ale něčeho lekhl. *(Předvedeme překvapený obličej)*

Kde se vzal, tu se vzal velký černý mrak. Lojzíkův drak už se nevznášel tak ladně po nebi, ale začal se kymáčet ve větru. Lojzík držel držátko pevně, seč mu síly stačily. Rozzlobil se, protože mu mrak narušil jeho narozeninové odpoledne. *(Pokrčíme obočí a předvedeme rozzlobený obličej)*

Z mraku začaly padat kapky deště. *(Ťukáme jazykem za horní zuby)*

Lojzík popadl rychle draka a utíkal se domů schovat. Sedl si k oknu, pozoroval okolí a čekal, až přestane pršet. Zanedlouho se objevila překrásná barevná duha, a tak se Lojzík mohl opět vrátit na kopec, kde mohl zase dovádět se svým drakem.

(zdroj: vlastní tvorba)

5 EVALUACE

V této kapitole se věnuji evaluaci sady aktivit zaměřených na využití principů hlasové výchovy v předškolním vzdělávání. U jednotlivých aktivit uvádím sebereflexi, hodnocení učitelkou a srovnání těchto hodnocení. V závěru stanovuji doporučení pro praxi.

5.1 Sebereflexe

Níže uvádím sebereflexi k jednotlivým aktivitám.

Správné dýchání

Mašinka

Realizace činnosti probíhala poměrně hladce. Děti byly aktivní a zapojovaly se. Předem stanovené cíle se ne však úplně podařilo naplnit. Děti v úvodu činnosti zvládly techniku správného dýchání, tedy nádech nosem, výdech pusou. Co však některým zejména mladším dětem činilo problém, bylo dodržet dýchání do břicha. Bylo pro mě poměrně náročné vysvětlit tuto techniku. Dětem pomáhala však ruka, kterou si umístily na břicho, aby tak mohly sledovat, zda se jim nafukuje při nádechu. Některé děti měly tendenci nadechovat se do břicha nesprávným způsobem, spíše nuceně. Jakmile jsme zařadili i zvuk, začaly se děti zaměřovat více na předvádění zvuku nežli na správně provedené dýchání při činnosti, musela jsem tedy při aktivitě párkrát připomenout, na co bychom se měli zaměřovat. Obecně bych však řekla, že starším dětem se dařilo lépe a mladším zase méně. Zároveň pro mne bylo náročnější sledovat provedení u každého dítěte. Myslím si, že je vhodnější aktivitu, chceme-li se zaměřit na co nejefektivnější provedení, cvičit spíše individuálně.

Ucházející balónek

Aktivita se vydařila dle mých očekávání. Děti se mi podařilo namotivovat, a tak se všichni zapojili. Všem dětem se podařilo předvést zvuk ucházejícího balónku. Zejména starším dětem se poté dařilo lépe pracovat správně s dechem. Děti však měly tendenci při výdechovém proudu se sykavkou *s* vícekrát lapat po dechu, namísto toho, aby provedly pouze jeden výdech. Děti jsem se snažila pozorovat jednotlivě, abych jim případně pomohla pomoci. Při dalším opakování aktivity, kdy jsem znovu zopakovala, na co se budeme zaměřovat, bylo patrné zlepšení. Doporučila bych aktivitu provádět pravidelně, aby se práce s dechem u dětí zkvalitňovala. Možnou obměnou je aktivita, při které děti předvádí syčícího hada, tedy opět práce se sykavkou *s*.

Vítr

Aktivita se vydařila dle očekávání a byly naplněny stanovené cíle. Dětem se podařilo správně pracovat s dechem, včetně nádechů nosem a výdechů pusou. Motivace se vydařila, a proto jsem neměla problém s udržení pozornosti dětí. Zapojovaly se jak děti mladší, tak starší. Všechny děti dokázaly napodobit druh větru dle instrukcí pomocí výdechového proudu. Při práci s peříčkem, kdy úkolem dětí bylo sfouknout jej z dlaně, měl chlapec se speciálními vzdělávacími potřebami problém trpělivě vyčkat, než na něj přijde řada, proto bych do příště možná zajistila více peříček, abych této situaci předešla. Kdyby měl každý své peříčko, zkusit bychom mohli aktivitu současně a pravděpodobně by to bylo vhodnější, a to i z hlediska času.

Artikulace

Jazykolamy

Tuto aktivitu jsem zvolila se záměrem rozcvičení mluvidel u dětí. Přes počáteční obavy, jak se s tím děti popasují, musím říci, že se jim nakonec dařilo velmi dobře. Cíle se mi podařilo naplnit. Osvědčilo se mi aktivitu dělat pomocí hry na ozvěnu. Děti po mě opakovaly po slovech či u některých náročnějších slovech po částech slova, a tím se každému dítěti podařilo říci celý jazykolam. Starší děti obstávaly lépe a v závěru si některé děti samy zkusily říci jazykolam, který si vybraly. U mladších dětí, které chtěly jazykolam také zkusit říci samostatně, jsem zvolila jednodušší krátký jazykolam. Děti jsem se snažila navést po případě pomoci. Zapojily se všechny děti. V průběhu činnosti pouze jeden chlapec začal výrazněji ztrácet pozornost, tuto situaci jsem však dokázala vyřešit. U této aktivity bych doporučila zohledňovat věk dětí při výběru jazykolamů.

Čertí blekotání

Stanovené cíle se mi prostřednictvím aktivity podařilo naplnit. Děti zvládly napodobit čertí blekotání, provádět dle instrukcí cvičení s pusou i jazykem a v závěru říci „čertí“ jazykolam. Dětem jsem nejprve popsala, co budeme dělat a na co se budeme zaměřovat. K dětem jsem se snažila přistupovat především mile a být jim nápomocná. Podařilo se mi namotivovat všechny děti a pracovalo se mi s nimi velmi dobře. Zvolila jsem vhodné metody vzhledem k věkovému složení dětí. Nejprve jsme společně vedli rozhovor, abych zjistila, jaké jsou dosavadní zkušenosti dětí, na to jsem poté plynule navázala aktivitou, při které jsem uplatnila princip hlasové výchovy a tím je artikulace. Pro příště bych zvažila, zda je u některých dětí vhodné hrát si na čerty, protože by to některé, zejména mladší děti, mohlo vyděsit. Aktivitu jsem však volila na základě toho, že znám děti a jejich reakce, a proto tento problém nenastal.

Muzikanti

Při přípravě této aktivity jsem se snažila o návaznost na práci s dalšími uplatňovanými principy hlasové výchovy. Před samotným nácvikem písně jsem zvolila cvičení, při kterém se dětem podařilo procvičit mluvidla a zároveň při něm využily slova, která se objevují v písni *Muzikant*, se kterou jsme následně pracovali. Domnívám se, že byl tento postup zvolen vhodně, protože proces realizace probíhal hladce. Touto aktivitou se mi podařilo naplnit stanovené cíle, zejména však u starších dětí v dané skupině. Dětem se dařilo napodobovat zvuky jednotlivých hudebních nástrojů, menší děti však měly s rychlejší výslovností slov či slovních spojení problém. Spojení daných slov je náročnější při opakování, a tak to lze částečně považovat za jazykolam. Pro příště bych se více zaměřila na práci s mladšími dětmi, které byly při činnosti poměrně zastíněny.

Pěvecký postoj

Hadrová panenka

Myslím, že jsem pro vybranou aktivitu zvolila adekvátní cílovou skupinu dětí, tedy děti ve věku, tedy děti ve věku 5-7 let. Aktivitu jsem organizačně zvládla dobře a nedošlo k téměř žádným změnám. K motivaci jsem nakonec spontánně využila příklad loutky, abych dětem lépe představila, o co se budeme snažit. Aktivita probíhala formou řízené činnosti, což je vzhledem k smyslu činnosti vyhovující. Metody byly dle mého názoru taktéž využity vhodně. Pomocí rozhovoru se mi děti podařilo namotivovat, aby spolupracovaly a sdělovaly své poznatky. Dětem jsem popsala, co je cílem naší aktivity a prostřednictvím metody předvádění, děti předváděly vlastnosti hadrové panenky či loutky. Cíle se mi podařily naplnit u většiny dětí, konkrétně při druhé aktivitě v leže, měly mladší děti problém uvolnit tělo, a takže když jsem jim zvedla například nohu nad zem, zůstala „viset“ ve vzduchu, nebo ji dítě křečovitě spustilo zpátky k zemi. Pro příště bych využila více pomůcek. Při druhé aktivitě byla relaxační hudba vhodná k navození klidné atmosféry pro uvolnění celého těla. Mezi pomůcky bych však zařadila také samotnou hadrovou panenku či loutku, díky čemuž by bylo vysvětlení aktivity více srozumitelné. Vhodné by to bylo zejména při realizaci aktivity u menších dětí.

Sbírání jablek ze stromu

Aktivita byla vyhovující pro zvolenou skupinu dětí – děti ve věku 3-5 let. Toto krátké cvičení jsem zařadila pro protáhnutí těla dětí. Pomocí motivace se mi téměř všechny děti podařilo namotivovat. Dva chlapci však aktivitu včetně i těch následujících poměrně narušovali. Zpočátku se mi nedařilo získat si jejich pozornost. Ostatní děti spolupracovaly, a nakonec se všem dětem podařilo cvičení provést dle instrukcí. Z toho usuzuji, že se mi stanovené cíle

podářilo naplnit. Zvolila jsem metody jako je rozhovor, popis a předvádění, které se ukázaly jako vhodně zvolené. Navázala jsem na zkušenosti dětí, kdy si děti představovaly, jak trhají jablko ze stromu, což jim pomohlo aktivitu správně provést. Pro příště by mohlo být možným vylepšením přinést dětem přímo jablko, pro názornější demonstraci. Jablko bych mohla umístit do výše a děti by se za ním pokoušely natáhnout.

Rozezpívání

Sbírám jablíčka

Toto cvičení jsem zvolila v rámci rozezpívání se před písní *Pod naším okýnkem*. Snažila jsem se o tematickou návaznost při uplatňování jednotlivých principů hlasové výchovy. Myslím, že byla aktivita vhodně zvolená pro děti ve věku 3-5 let. Aktivita se vydařila a cíle byly naplněny a metody se ukázaly jako vhodně vybrané. Děti dokázaly provést intonační cvičení, poměrně zdárně se jim dařilo držet melodii a i ti, kteří nejsou vyčnívajícími dětskými zpěváky, dokázaly intonovat i s pomocí jejich kamarádů. Děti zvládaly také správně otevírat ústa, což bylo však potřeba v průběhu činnosti připomínat. Jediným limitem aktivity bylo, že celý proces před nácvikem samotné písně *Pod naším okýnkem* trval poměrně dlouhou dobu, a tak už bylo znát, že je na děti cvičení na rozezpívání dlouhé. Možná by bylo vhodnější volit v rámci rozezpívání zpěv různých vět, namísto zpívání jedné věty stále dokola.

Ptáci a žáby

Toto cvičení se mi velmi osvědčilo a považuji jej za velmi efektivní. Děti si pomocí něj zkusily, jaký je rozdíl mezi zpíváním s otevřenými a se zavřenými ústy. Při krátké reflexi po aktivitě děti souhlasily s tím, že otevřená ústa nám pomáhají k tomu, aby se nám lépe zpívalo a také, abychom zpívaly lépe intonačně. Z toho důvodu se domnívám, že vybrané metody i pomůcky byly vhodně zvolené. Pro snazší držení melodie a čisté intonování jsem využila klavír, který byl skutečně dobrou volbou. Řízená činnost byla pro tento typ aktivity nejvíce vyhovující, abych tak zvládla kontrolovat správné provedení u dětí. Aktivitu doporučuji zařazovat před zpěvem jakékoliv písně.

Hudební nástroje

Tato aktivita byla velmi zdařilá, a i cílová skupina dětí (5-7 let) byla vyhovující. Podařily se mi naplnit prostřednictvím aktivity stanovené cíle. Dětem se dařilo dodržet výšky tónů ve cvičení a imitovat melodii. Domnívám se, že i organizační forma a metody byly dobře zvolené. Řízená činnost byla vhodná z důvodu toho, že jsem dokázala sledovat a kontrolovat správné provedení u dětí. Sledovala jsem, zda děti dodržují správné dýchání, zda nezvedají

ramena, zda dokážou dodržet výšky tónů i jak se jim daří jednotlivá slova vyslovovat. Tento typ rozezpívání je zároveň také dobrým artikulačním cvičením, jelikož zahrnuje slova, která jsou při opakování náročnější pro vyslovení. Cvičení jsem vytvořila pomocí slov, které se objevují v písni Muzikant, kterou se následně děti učily. Snažila jsem se o tematickou návaznost mezi jednotlivými cvičeními, což se mi podařilo. Podařilo se mi udržet si pozornost dětí po celou dobu tohoto cvičení a dle jejich slov, by si jej chtěly ještě někdy vyzkoušet. Pro příště bych se více zaměřila na individuální přístup vzhledem k menším dětem ve skupině, se kterými bylo potřeba pracovat důkladněji.

Práce s hlasem

Nácvik písně Pod naším okýnkem s pohybovým doprovodem

Prostřednictvím nácviku písně s pohybovým doprovodem si mi podařilo naplnit stanovené cíle. Skupina dětí ve věku 3-5 let byla pro činnost vyhovující. Děti zvládly píseň interpretovat a také reagovat pohybem na rytmus a melodii písně. Zvolené metody i pomůcky se ukázaly jako dobře zvolené. Pomocí krátké motivace a rozhovoru se mi podařilo děti namotivovat. Při samotném nácviku písně u klavíru byly děti soustředěné, dařilo se jim správně intonovat i díky mého zpěvu. Dařilo se mi také u dětí kontrolovat, zda při zpěvu nezvedají ramena či zda nepřepínají hlas křikem. Osvědčila se mi metoda nácviku písně pomocí hry na ozvěnu, protože tak bylo pro děti snazší zapamatovat si text a držet melodii písně. Některé starší děti píseň znaly, což bylo výhodou při zařazení pohybového doprovodu, kdy se jim snáze dařilo dodržet rytmus písně. Při pohybovém doprovodu jsem již však měla chvílemi problém udržet si pozornost dětí, protože už byla celá činnost i s předchozí hlasovou přípravou poměrně časově náročnější. Poté co jsme si pohyb k písni zkusily poprvé, jsem se rozhodla udělat pauzu, protože už byly děti poměrně nesoustředěné. Šli jsme procházkou na hřiště a tam jsme si píseň s pohybem vyzkoušeli znovu. Tato pauza od písně byla dobrou volbou, protože se po ní děti lépe soustředily, a nakonec jsme aktivitu zvládli zdárně dokončit i v tomto prostředí. Do příště bych doporučila zařadit závěrečnou reflexi, na kterou jsem už poté bohužel zapomněla.

Nácvik písně Muzikant s instrumentálním doprovodem

Zvolila jsem záměrně píseň, na které je možné díky textu procvičit taktéž artikulaci. Dle mého názoru jsem zvolila vhodnou cílovou skupinu dětí (5-7 let) i organizační formu, metodu a pomůcky a podařilo se mi naplnit stanovené cíle. Řízená činnost je pro nácvik písně u dětí ideální metodou. Pomocí zvolených metod si děti dokázaly osvojit novou píseň. Forma hry na ozvěnu se při nácviku písně ukázala jako efektivní. Práce s dětmi se mi

podarila téměř dle představ, nicméně jeden chlapec činnost častokrát narušoval, což chvílemi ovlivňovalo celkovou atmosféru. Na tuto situaci jsem dokázala reagovat tak, abych tím chlapce usměrnila a my mohli pokračovat v činnosti. Při nácvičku písni jsem se rozhodla pracovat s dětmi formou hry na ozvěnu, tedy tak, že po mě po určitých úsecích děti opakovaly, což se ukázalo jako vhodný způsob pro co nejefektivnější práci. Pro příště lépe promyslela, jak budu realizovat instrumentální doprovod. Děti jsem rozdělila do dvojic a každý dostal svůj nástroj. Děti stály v řadě u klavíru podle toho, která dvojice hrála v jaké části písni. Nicméně bych při příští realizaci této činnosti nechala děti nejprve zahrát doprovod k písni společně, jelikož děti reagovaly poměrně zmateně na dané rozdělení a hrály i v čas, kdy hrát neměly a činilo jim problém udržet rytmus. Vynechala bych tedy úplně doprovod na klavír a pomohla dětem s držetím rytmu pouze prostřednictvím zpěvu, tleskání či přímo hrou na Orffovy nástroje. Při zpětné vazbě jsem zjistila, že děti hra na nástroje velmi baví a kladně reagovaly taktéž na předchozí rozezpívání, které by si dle jejich slov rády znovu vyzkoušely.

Kánon

Celkově hodnotím svou práci s dětmi kladně. Aktivita se vydařila nad očekávání i přes mé prvotní obavy kvůli její náročnosti. Cílová skupina dětí (5-7 let) byla vzhledem k vybrané aktivitě adekvátní. Dle mého názoru byla vhodně zvolená organizační forma, metody i pomůcky a byly naplněny stanovené cíle. Pro nácvičku písni je řízená činnost ideální metodou. Podařilo se mi děti zaujmout, motivace se vydařila, a i díky zvoleným metodám jsem neměla problém s udržetím jejich pozornosti. Dle závěrečné reflexe jsem tak zjistila, že by si podobnou aktivitu děti ještě rády někdy vyzkoušely. Na aktivitu jsem byla dobře připravená, proto tak nedošlo k žádným zásadním změnám. V průběhu činnosti jsem spontánně některé záležitosti však upravila či doladila, aby byly více vyhovující. Původně bylo mým plánem například zpívat první sloku písni Prší, prší včetně repetice. Nakonec jsem však usoudila, že pro první zkušenost dětí s kánonem bude vhodnější repetici vynechat, aby pak následný zpěv písni byl pro děti snazší. Přistoupila jsem také na návrh učitelky, kterým bylo, aby si děti zkusily zpěv kánonu samotně. Původně to nebylo součástí mé přípravy, nicméně bych tuto možnost do příště zařadila, protože jsem díky ní zjistila, že děti zvládnou častokrát mnohem více, než si někdy myslím. Dětem jsem ale pomohla, kdy má která skupina začít zpívat a občas bylo potřeba dětem dopomoci s držetím melodie. Doporučení do příště pro snadnější udržetí rytmu bylo mohlo být, pomáhání si například ťukáním ukazováčkem a prostředníčkem o hřbet dlaně.

Práce s nezpěváky

Start rakety

Tato aktivita byla poměrně náročnější a obecně je vhodnější pro děti starší. Cíle tedy nebyly zcela u všech naplněny. Podařilo se mi však zapojit všechny děti. Děti zvládly napodobit zvuk rakety, dodržely také správné dýchání, tedy nádech nosem, výdech pusou a převážně dokázaly při činnosti uvolnit tělo. Dětem dělalo problém udržet při cvičení glissando a měly tendenci lapat po dechu. Při dalším opakování bylo znatelné zlepšení. Děti měly také zpočátku tendenci narovnávat se v zádech příliš rychle, než porozuměly tomu, jak na to. Ačkoliv jsem v úvodu dětem pověděla, že při aktivitě nebudeme křičet a tím hlas přepínat, při narovnávání se v zádech a vzestupném glissandu začaly přirozeně zesilovat intenzitu zvuku, stačilo je však upozornit znovu. Pomocí pro děti bylo to, že jsem cvičení prováděla s nimi. Pro příště bych více promyslela, jak aktivitu lépe vysvětlit mladším dětem. Mým doporučením je provádět toto cvičení pravidelně či ho různě motivačně obměňovat. Při motivaci lze pro příště využít také různé obrázky.

Píseň Skákal pes

Pomocí této aktivity se mi podařilo naplnit stanovené cíle. Dětem zvládli dodržet melodii písně pomocí slabik a intonačně si vedly velmi dobře. Aktivita byla vhodně zvolena vzhledem k věku všech dětí v dané skupině (3-5 let). Metody bylo také vyhovující. V úvodu činnosti jsem zařadila krátkou motivaci, která byla zdařilá a děti reagovaly na mé otázky a sdělovaly své zkušenosti. K aktivitě jsem využila klavír, který byl pro děti pomůckou pro udržení melodie, zároveň se děti také mohly opírat o můj hlas. Organizace proběhla bez problému a k téměř žádným změnám nedošlo. Jelikož děti aktivita zaujala, spontánně mě napadlo zařadit další zvuky zvířat, které si samy zvolily. Považuji tedy tuto aktivitu za velmi efektivní, protože byla pro děti poutavá, což ovlivňovalo způsob provedení, které bylo velmi dobré.

Pomoc při logopedických vadách

Logopedická cvičení s příběhem

Celková organizace činnosti proběhla bez problému. Myslím si, že byla vhodně zvolena organizační forma, metody, pomůcky i cílová skupina dětí (3-5 let). Vzhledem k aktivitě byla řízená činnost žádoucí, pomocí příběhu jsem děti vedla k tomu, aby reagovaly výrazem tváře na děj. Podařilo se mi upoutat jejich pozornost a naplnit stanovené cíle. Mým záměrem bylo zejména to, aby děti na základě nápodoby dokázaly provést různá logopedická, artikulační či dechová cvičení. Děti spolupracovaly a reagovaly na děj příběhu. Činnost

probíhala dle mého plánu. V určitých momentech jsem činnost lehce upravila vzhledem k okolnostem či různým poznatkům od dětí. Spontánně jsem se také v průběhu činnosti rozhodla předvádět různé prvky z příběhu, abych tím děti do děje více vtáhla (práci s rukami atp.). Na základě reakcí při závěrečné reflexi byl patrný značný zájem o podobné aktivity, což bylo pozitivní zpětnou vazbou na mou práci. Co bych si však vytkla je to, že jakmile jsme společně s dětmi něco předváděly, občas mi trochu déle trvalo, než jsem se v našla v textu. Při podobných aktivitách bych proto doporučila příběh si více načíst dopředu, aby se tak předešlo situacím, kdy se člověk ztratí v textu, jelikož je příběh proložený různými cvičeními.

5.2 Hodnocení učitelkou

Níže představuji hodnocení, které mi podala učitelka k jednotlivým aktivitám. Hodnotilo mě více učitelek v závislosti na tom, v jaké třídě jsem činnosti realizovala.

Správné dýchání

Mašinka

Aktivita byla organizačně velmi dobře namyšlená a motivace zdařilá. Studentka dětem vše pečlivě vysvětlila a snažila se vše názorně ukázat. Dětem se aktivně věnovala a vyjadřovala se spisovně a odborně, zároveň ale tak, aby děti porozuměly smyslu činnosti. Pro některé byla aktivita náročnější. Mladší děti spíše zaujalo to, že si „hrají“ na mašinky namísto toho, že se mají na něco zaměřovat. Zapojily se ale všechny děti. Aktivitu bych doporučila realizovat v dalších dnech a sledovat tak možné pokroky v provedení.

Ucházející balónek

Studentka dobře dětem představila danou aktivitu a vše nejprve ukázala na sobě. Chválím také motivaci, kterou studentka v úvodu aktivity zařadila. Děti se snažily provést cvičení dle pokynů. Aktivita měla úspěch i u menších dětí, kterým se sice práce s dechem nedařila tak dobře jako dětem starším, ale prováděly ji, jak se říká „po svém“. Studentka se dětem aktivně věnovala a celková organizace byla zvládnuta velmi dobře. Studentka působila uvolněně a přistupovala k dětem mile a vstřícně. Obzvláště do příště by mohla být přímo ukázkou s balónkem.

Vítr

Tato aktivita byla vhodnou volbou proto, aby si děti uvědomily správnou techniku dýchání. Studentka krásně pracovala s hlasem, dětem vysvětlila vše potřebné. Dokázala si získat pozornost dětí, v pár situacích ale také zjednat pořádek. Dokáže rychle reagovat na různé

situace či poznatky dětí a organizaci zvládá velmi dobře. Děti se do aktivity zapojovaly a téměř vše se jim podařilo zvládnout bez problémů. Na průběhu ani organizaci aktivity bych nic neměnila.

Artikulace

Jazykolamy

Studentka zvolila vhodnou metodu pro realizaci této aktivity. Formou nápodoby se dětem dařilo zopakovat jednotlivé jazykolamy a některé je dokonce zvládly říct samostatně. Zvážila bych však výběr jazykolamů vzhledem k věku některých dětí. Studentka se vyjadřovala spisovně, k dětem přistupovala velmi hezky a působila uvolněně, tím tak mnohokrát vznikaly různé humorné situace a atmosféra tím byla příjemná.

Čertí blekotání

Tato aktivita vzbudila u dětí velký úspěch. Děti zaujala jazyková cvičení a také blekotání. Kladně hodnotím motivaci, která byla hezky pojatá. S organizací činnosti neměla studentka žádné problémy. Zapojily se aktivně všechny děti. Studentka se vyjadřovala spisovně a vysvětlila vše tak, aby děti porozuměly tomu, co mají dělat. Studentka byla vstřícná a k dětem velmi milá. Do příště bych doporučila věnovat více času vybranému jazykolamu a nechat děti například říct jej samostatně. Při povídání o čertech by mohly být ozvláštňením různé obrázky k tématu.

Muzikanti

Aktivitu měla studentka dobře promyšlenou. Působila uvolněně a přirozeně. Zařadila motivaci, což hodnotím kladně. Celkově byla aktivita pro děti velmi zábavná. Děti se zapojovaly a reagovaly na požadavky studentky. Dětem se vedlo velmi dobře. Některé děti měly ale větší obtíže s vyslovováním různých slov, proto bych pro příště promyslela, jak více zapojit mladší děti. Líbila se mi také provázanost jednotlivých aktivit, které byly stejně tematicky laděné – návaznost na nácvik písně Muzikant.

Pěvecký postoj

Hadrová panenka

Studentka zvolila velmi dobrou aktivitu pro uvolnění celého těla. Byla zařazena motivace, která se vydařila. Příště by bylo vhodné dětem přinést ukázat názornou ukázkou panenky a loutky, aby si mohly vizuálně připomenout, jaké má taková hadrová panenka vlastnosti. Děti byly soustředěné a nenechaly se rušit ani hlukem z vedlejší třídy. Studentka se vyjadřovala spisovně, vystupovala přátelsky a vstřícně. Studentka dokázala rychle reagovat na různé

situace, například když jedno dítě spadlo. Při aktivitě v leže studentka využila relaxační hudbu, ztlumila světlo, což vytvořilo velmi příjemnou atmosféru.

Sbírání jablek ze stromu

Činnost měla studentka hezky připravenou. Nejprve děti uvedla do děje pomocí motivace a vysvětlila, co je předmětem aktivity. Téměř všichni se zapojovali, odpovídali na otázky a vyprávěli o svých zážitcích a zkušenostech. Studentka dokázala hbitě reagovat na různé situace, například vyrušování dětí. K dětem přistupovala přátelsky a s klidem. Aktivita byla vhodná pro zvolenou skupinu dětí. Možným doporučením by mohlo být využít příště například obrázky, nad kterými je možné dále diskutovat.

Rozezpívání

Sbírám jablíčka

Studentka zařadila vhodně před zpěvem písně rozezpívání. Kladně hodnotím provázanost s dalšími aktivitami, tedy téměř vše tematicky zaměřené na jablka. Motivace byla velmi hezky pojatá. Děti se v průběhu soustředily, ale v závěru aktivity už byly poměrně roztržité. Jeden chlapec činnost poměrně rušil, a proto se studentka snažila aktivitu více urychlit. Studentka vhodně pracovala s hlasem, vše dětem vysvětlila, využila také hudební nástroj-klavír, který dětem pomáhal při intonačně čistém zpěvu. Děti se opíraly o hlas studentky, která byla velmi všímavá a na případné nedostatky upozornila a snažila se děti navést tak, aby se jim dařilo lépe.

Ptáci a žáby

Studentka měla činnost i celkovou organizaci velmi dobře promyšlenou. Vhodně zvolila motivaci, vyjadřovala se odborně, spisovně a uchopila aktivitu tak, aby děti porozuměly tomu, co se jejím smyslem a na co by si při zpěvu měly dávat pozor. Studentka přistupovala k dětem mile a vstřícně. Dokázala dětem poradit tak, aby se jim dařilo co nejlépe, například aby si pomohly s otevřením úst rukou a bradu si tak stáhly dolů. Studentka dokázala kontrolovat děti, což se jí dařilo i díky jejím klavírním dovednostem, jelikož se nemusela vůbec dívat na klaviaturu. Pro příště bych osobně žádné změny neprováděla.

Hudební nástroje

Studentka zvládla organizaci činnosti velmi dobře. Pozitivně hodnotím kreativní pojetí cvičení a také tematičnost s navazující činností, kterou byl nácvik písně s instrumentálním doprovodem. Děti toto cvičení velmi bavilo a dařilo se jim opravdu obstojně. Děti si tak dopředu osvojily náročnější slova pro vyslovení a zároveň si připravily hlas pro následný zpěv písně. Studentka byla velmi všímavá, k dětem přistupovala mile a dokázala případně

poradit. Aktuálně nebyly přítomny mladší děti, nicméně by jim toto cvičení pravděpodobně činilo větší problémy vzhledem k náročnosti. Proto bych doporučila promyslet také variaci aktivity pro zapojení menších dětí.

Práce s hlasem

Nácvik písně Pod naším okýnkem s pohybovým doprovodem

Celkovou práci studentky hodnotím kladně. Měla vše podrobně připravené, organizaci dobře zvládnutou. Studentka působí při práci s dětmi uvolněně, komunikuje s dětmi aktivně a přátelsky, na což děti reagují pozitivně. Na různé situace reagovala hbitě, například na nepozornost dětí v závěru činnosti. Kladně hodnotím to, že byla zvolena lidová píseň namísto umělé. Část aktivity se studentka rozhodla realizovat v rámci pobytu venku, což bylo dobrým rozhodnutím pro vyřešení nepříznivé situace, zároveň tak společná procházka byla určitým způsobem zpestřena. Pozitivně vnímám také odborné znalosti studentky, před zpěvem byla zařazena veškerá potřebná cvičení pro přípravu hlasu dětí. S tím se však pojí časová náročnost celkové činnosti. Pro příště bych doporučila při práci s menšími dětmi lépe činnosti časově rozplánovat. Taneční doprovod by mohl být nacvičován například až v následujícím dni.

Nácvik písně Muzikant s instrumentálním doprovodem

Všechny činnosti byly dobře promyšlené a připravené. Studentka přistupovala k dětem velmi mile a hbitě reagovala na různé situace i poznatky dětí. Dokázala vyřešit situace, kdy u dětí upadala pozornost a nenechala se tím rozhodit. Studentka působila přirozeně a sebevědomě při práci s dětmi a podařilo se jí děti zaujmout. Činnosti dokázala srozumitelně popsat a děti tak věděly, co mají dělat.

Kánon

Studentka měla činnosti promyšlené a dodržela metodický postup při pěveckých činnostech, což svědčí o odbornosti a znalosti daného zaměření. Dětem vysvětlila a předvedla požadované činnosti, a proto všechny děti pochopily záměr a snažily se o nápodobu – dechová a artikulační cvičení, rozezpívání. Jako další stupeň obtížnosti by bylo možné začlenit hru na rytmické nástroje či hru na tělo.

Práce s nezpěváky

Start rakety

Slečna Měrková měla velmi hezky připravenou motivaci k aktivitě. Podařilo se jí upoutat pozornost dětí a zapojili se tak úplně všichni. Celková organizace byla velmi dobře

zvládnutá, studentka byla velmi všímavá a rychle reagovala na různé situace. Dokázala děti upozornit a navést je na lepší provedení. Starší děti zvládly aktivitu velmi dobře, pro menší děti bych doporučila zvážit jiná cvičení pro splnění cílů aktivity. Studentka zvládá práci s dětmi výborně, dokáže vše srozumitelně vysvětlit, zároveň se vyjadřuje spisovně, odborně a dokáže pomoci.

Píseň Skákal pes

Tato aktivita byla pro děti velmi zábavná. Studentce se podařilo děti namotivovat, děti spolupracovaly, reagovaly a jevíly zájem o pokračování v činnosti. Celkové pojetí aktivity bylo velmi kreativní. Studentka přistupovala k dětem velmi mile a vstřícně. Vycházela ze zkušeností dětí, což se také odráželo na celkové motivaci. Studentka zvolila vyšší tónovou polohu, kterou já osobně při práci s dětmi příliš nevyužívám. Po vysvětlení studentkou můžu potvrdit, že pomocí tohoto cvičení byly naplněny cíle. Žádné úpravy pro příště nejsou podle mého názoru potřeba.

Pomoc při logopedických vadách

Logopedická cvičení s příběhem

Slečna Měrková měla výstup připravený a promyšlený. Studentka přistupovala k dětem vlídně, velmi klidně a důsledně. Volila vhodná, dětem srozumitelná slova a mluvila spisovně. Vhodně zvolila text, se kterým s dětmi pracovala. Děti se zapojovaly s chutí a radostí do činnosti v průběhu výstupu.

5.3 Srovnání hodnocení

V rámci této podkapitoly se zabývám srovnáním hodnocení realizovaných aktivit.

Tabulka 2 Srovnání hodnocení

Princip hlasové výchovy	Sebereflexe	Hodnocení učitelkou
Správné dýchání <u>Aktivita – Mašinka</u>	+ vhodná motivace dětí - nedostatek prostoru pro individuální přístup - nebyly zcela naplněny cíle	+ vhodná motivace, organizace + názorná ukázka - náročnost aktivity
Správné dýchání	+ vhodná motivace	+ vhodná motivace

<u>Aktivita – Ucházející balónek</u>	+ zvládnutí organizace - náročnost aktivity pro správné provedení	+ kladný přístup k dětem + dobrá volba aktivity
Správné dýchání <u>Aktivita – Vítr</u>	+ naplnění cílů + zdařilá motivace + vhodný výběr aktivity - málo pomůcek	+ vhodný výběr aktivity + dobrá práce s hlasem + rychlé reagování na různé situace
Artiklace <u>Aktivita – Jazykolamy</u>	+ naplnění cílů + vhodný způsob provedení aktivity - menší individuální přístup	+ vhodné metody + kladný přístup k dětem - větší náročnost u některých jazykolamů
Artiklace <u>Aktivita – Čertí blekotání</u>	+ naplnění cílů + zdařilá motivace + individuální přístup - příště zvážit vhodnost motivace pomocí čertů	+ vhodný výběr aktivity + zdařilá motivace + uvolněnost a přirozenost při práci - příště věnovat více času práci s jazykolamem
Artiklace <u>Aktivita – Muzikanti</u>	+ tematická provázanost dalšími principy hlasové výchovy + naplnění stanovených cílů - menší individuální přístup	+ zdařilá motivace + vhodný výběr aktivity + provázanost aktivit - menší individuální přístup
Pěvecký postoj <u>Aktivita – Hádrová panenka</u>	+ zvládnutá organizace + zdařilá motivace + vhodný výběr aktivity + zařazení relaxační hudby - příště zařadit více pomůcek	+ vhodný výběr aktivity + zdařilá motivace + kladný přístup k dětem - chyběla názorná ukázka (pomůcky)
Pěvecký postoj <u>Aktivita – Sbírání jablek ze stromu</u>	+ naplnění cílů + vhodné metody - absence využití pomůcek	+ dobrá připravenost + kladný přístup k dětem + vhodný výběr aktivity - nezařazení pomůcek
Rozezpívání <u>Aktivita – Sbíráám jablíčka</u>	+ tematická návaznost s dalšími aktivitami + naplnění cílů + vhodně zvolené metody - velká časová náročnost	+ provázanost s dalšími aktivitami + zdařilá motivace + kladný přístup k dětem - velká časová náročnost

	- příště aktivitu lépe promyslet	
Rozezpívání <u>Aktivita – Ptáci a žáby</u>	+ vhodný výběr aktivity + dobře zvolené metody a pomůcky	+ vhodná připravenost + odborné vyjadřování + kladný přístup k dětem
Rozezpívání <u>Aktivita – Hudební nástroje</u>	+ naplnění cílů + tematická návaznost na další aktivity - menší individuální přístup	+ dobrá organizace + kreativní pojení aktivity + kladný přístup k dětem - menší individuální přístup
Práce s hlasem <u>Aktivita – Návčik písně Pod naším okýnkem s pohybovým doprovodem</u>	+ naplnění cílů + dobře zvolené metody a pomůcky - velká časová náročnost - absence reflexe	+ vhodná připravenost + kladný přístup k dětem + hbité reagování na různé situace - velká časová náročnost
Práce s hlasem <u>Aktivita – Návčik písně Muzikant s instrumentálním doprovodem</u>	+ vhodný výběr písně + naplnění cílů + vhodně zvolené metody a pomůcky - absence dostatečné opory mnou při práci s Orffovými nástroji	+ dobrá připravenost + kladný přístup k dětem
Práce s hlasem <u>Aktivita – Kánon</u>	+ vhodná volba písně + dobře promyšlená organizace, motivace - menší individuální přístup	+ dobře promyšlená aktivita + odbornost + vhodná připravenost + správně dodržovaný metodický postup při pěveckých činnostech
Práce s nezpěváky <u>Aktivita – Start rakety</u>	+ ukázka před realizací - náročnost aktivity - individuální přístup	+ organizace + rychlé reagování + přístup k dětem
Práce s nezpěváky	+ naplnění stanovených cílů	+ zdařilá motivace

<u>Aktivita – Píseň</u> <u>Skákal pes</u>	+ vhodná motivace + individuální přístup	+ kladný přístup k dětem + kreativní pojetí aktivity
Pomoc při logopedických vadách <u>Aktivita –</u> <u>Logopedická cvičení s</u> <u>příběhem</u>	+ dobře zvládnutá organizace + naplnění cílů - méně načtený příběh	+ vhodná připravenost + dobře zvolený text

5.4 Doporučení pro praxi

Mým hlavním doporučením je vnímat zpěv a práci s dětským hlasem jako určitý proces. Není to pouze o tom, že si stoupneme ke klavíru a jen tak si zazpíváme libovolnou píseň. Samozřejmě to tak může být, a i to tak běžně funguje, nicméně chceme-li se zaměřit na rozvoj pěveckých a hlasových schopností u dětí, je třeba o dětský hlas určitým způsobem pečovat a na zpěv ho připravit.

Stěžejní je zaměřit se na správné dýchání, které by mělo být žeberně-brániční. Při dýchání bychom měly kontrolovat, zda děti nezvedají ramena a zda dodržují nádechy nosem a výdechy pusou. Je vhodné vybraná cvičení častěji opakovat, aby si správné způsoby děti osvojily.

Dbát bychom měli také na správnou artikulaci, která nám zajistí srozumitelnost při zpěvu i řeči. Pokud děti vedeme k otevírání úst při zpěvu, lépe se jim zpívá a zároveň jim zní hlas zdravěji a živěji.

Své podstatné místo má v hlasové výchově také správný postoj. Pokud je tělo drženo zpříma, jsou dodržena rovná záda a děti jsou při zpěvu uvolněné, ovlivňuje to taktéž kvalitu tvoření tónu. Před zpěvem je proto dobré uvolnit tělo vybraným cvičením.

Pozornost bychom měli věnovat také dětským nezpěvákům. Obecně se autoři shodují na tom, že dar zpívat byl dán každému, nicméně je proto potřeba znát, jak dětským hlasem pracovat a jakým způsobem ho dokázat rozvinout. Osvědčil se mi zpěv písňě pomocí různých zvuků – ňaf, mňam, ale může to být i klasické lalala. Pomocí těchto zvuků se dětem

lépe drží melodie písně a snáze se jim intonuje, jelikož se nezaměřují na slova v písni, ale především na intonační přesnost.

Při zpěvu bychom měly také zohledňovat rozsah písně a ideální hlasovou polohu dětí. Při nápravě dětské nezpěvnosti je vhodné volit písně ve vyšší hlasové poloze, abychom tak předcházeli tomu, že děti budou využívat tzv. „mluvozpěv“. Je proto ideální disponovat jistými odbornými znalostmi, aby byla práce s dětmi a jejich hlasem efektivní.

Při výběru písňového materiálu je třeba zvážit, jaká náročnost je vzhledem k věku dětí adekvátní. U mladších dětí je vhodnější volit písně především jednodušší, melodické, snadno zapamatovatelné, u starších dětí lze již pracovat se složitějšími písněmi. Rytmus by měl být také jednodušší bez žádných větších složitostí. Písně je žádoucí volit tak, aby byly obsahem dětem blízké.

Mnohdy však děti dokážou mnohem více, než si myslíme. Podobně tomu bylo i u jedné z aktivit v mé sadě – u Kánonu. Ačkoliv se jedná o náročnější typ písně pro zpěv, děti jej zvládly nad mé očekávání a věřím, že jim to mnohé přineslo. Proto se nebojme do určité míry experimentovat a zkoušet nové věci i s tím rizikem, že vše nemusí dopadnout dle našich představ.

Při nácviu písně se osvědčilo postupovat formou hry na ozvěnu. Děti si tak píseň lépe zapamatovaly a práce tak byla efektivní. Důležitá je také motivace, při které je ideální vycházet ze zkušeností dětí nebo lze využít také například maňáška či obrázky.

Zpěv můžeme propojit také s pohybovým či instrumentálním doprovodem, který je celkovým zpestřením pěveckých činností u dětí. Z mé zkušenosti jsem však zjistila, že je třeba si činnosti dobře časově rozplánovat. Chceme-li totiž dodržet patřičný postup před pěveckými činnostmi, může být v závěru celý proces poměrně zdlouhavější. Je tak pravděpodobné, že se můžeme potýkat s problémem nesoustředěnosti u dětí, čemuž můžeme předejít právě vhodným plánem časové organizace.

V závěru bych zdůraznila, že stěžejní je při pěveckých či hlasových činnostech opora o hlas učitelky. Učitelka by však měla být pro děti vzorem nejen při hlasové výchově. Děti se učí formou nápodoby a opakují jak správné návyky, tak i ty špatné. Proto je důležité uvědomit si, jaké návyky a hodnoty chceme dětem předávat a čím je chceme obohatit.

ZÁVĚR

V rámci své bakalářské práce jsem se zabývala tématem Využití principů hlasové výchovy v předškolním vzdělávání. Práci jsem chtěla poukázat na to, jak důležité je věnovat dětskému hlasu pozornost a jak pomocí různých činností a odborných znalostí můžeme dětský hlas rozvinout a obohatit.

V úvodní první kapitole jsem se zabývala nejprve hudebními činnosti obecně. Mezi zmíněnými činnostmi jsou právě i činnosti pěvecké, o které se opírám v následujících kapitolách. Následně jsem navázala kapitolou druhou, jejímž jádrem je již hlasová výchova. V rámci tohoto tématu jsem vymezila cíle hlasové výchovy, popsala jsem, co by mělo být obsahem hlasové hygieny, jaké jsou nejčastější hlasové poruchy a co bývá jejich příčinami. Věnovala jsem se také práci s hlasem, přičemž jsem představila tvorbu hlasu, hlasové rejstříky i hlasový rozsah.

Třetí kapitolou jsem se snažila objasnit, jak přistupovat k hlasové výchově v mateřské škole. Vymezila jsem vzdělávací cíle u hudebních činností dle RVP PV, dále se věnovala práci s dětským hlasem, přičemž jsem se zabývala prací s dechem, tím, jak dosáhnout správného dýchání a zdůvodnila jsem i to, proč je to tak důležité. Prostor byl věnován také artikulaci, problémům s výslovností a hudebně výrazovým prostředkům, které jsem jednotlivě popsala.

V praktické části jsem představila zpracování sady hudebních aktivit zaměřených na využití principů hlasové výchovy u dětí předškolního věku. V rámci každého principu hlasové výchovy jsem uvedla aktivity, které jsou vhodné pro rozvoj dětí v mateřské škole. Tuto sadu jsem realizovala a ověřila ve vybrané mateřské škole a následně se věnovala evaluaci aktivit, kterou jsem sepsala do závěru praktické části. Praktickou část jsem zakončila doporučeními pro praxi, která jsem vypracovala na základně svých zkušeností a poznatků během realizace sady aktivit.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- Derevjaníková, A., & Dzurilla, M. (2014). *Hudobná výchova v predprimárnej edukácii*. Metodicko-pedagogické centrum.
- Erbenová, K. (2007, 23. listopadu). *Malí muzikanti*. Rvp.cz. <https://clanky.rvp.cz/clanek/r/PBCH/1709/MALI-MUZIKANTI.html>
- Jánský, P. (1994). *Já, písnička 1*. Music Cheb.
- Jurkovič, P. (2012). *Od výkřiku k písničce*. Portál.
- Klenková, J. (2006). *Logopedie*. Grada.
- Koster, J. B. (2015). *Growing artists: Teaching the Arts to Young Children*. Cengage Learning.
- Kubecová, M., Pehelová, M., Slavíková, M., Růžičková, V., & Váňová, H. (2017). *Rozvíjíme hudební dovednosti dětí*. Raabe.
- Kutálková, D. (2009). *Průvodce vývojem dětské řeči*. Galén.
- Kryčová, M. (2018). *Činnosti k rozvoji řečových dovedností dětí v předškolním vzdělávání*. Raabe.
- Lišková, M. (2005, 18. listopadu). *Hudební výchova a vzdělávací obsah RVP PV*. Rvp.cz. <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/394/hudebni-vychova-a-vzdelavaci-obsah-rvp-pv.html>
- Lišková, M. (2012). *Hudební činnosti v předškolním vzdělávání*. Raabe.
- Lišková, M. (2015). *DO-RE-MI 1*. SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost.
- Lesley, F. (2019, April 15). *Mechanisms of voice production*. American Laryngological Association. <https://alahns.org/wp-content/uploads/CLC/5-Mechanisms-of-Voice-Production.pdf>
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2021, 1. září). *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. <https://www.msmt.cz/file/56051/>
- Obešlová, M. (2014). Rozsah dětského hlasu jako kritérium pro výběr písňového materiálu. *Teoretické reflexe hudební výchovy*, 10(2). https://www.ped.muni.cz/wmus/studium/doktor/teoreticke_reflexe_hv_10_2/obeslova.pdf
- Raková, M., Štíplová, L., & Tichá, A. (2009). *Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími*. Portál.

- Sarrazin, N. (2016). *Music and the Child*. Open SUNY Textbooks. <https://uilis.usk.ac.id/oer/files/original/8e595e87eb77ecbd89ab3034532b9c4c.pdf>
- Sedlák, F., & Váňová, H. (2013). *Hudební psychologie pro učitele*. Karolinum.
- Slavíková, M. (2003). *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*. Západočeská univerzita v Plzni.
- Šimanovský, Z., & Tichá, A. (2013). *Lidové písničky a hry s nimi*. Portál.
- Taylor, D. (2017). *Hudebně-pohybové činnosti*. Pdf MU. https://is.muni.cz/el/ped/jaro2022/HV066/um/materialy_ke_statnicim/Hudebne-pohybove_cinnosti_samostudium.pdf
- Tichá, A. (2009). *Učíme děti zpívat*. Portál.
- Trubíniová, V., et al. (2007). *Předškolská pedagogika: terminologický a výkladový slovník*. Pedagogická fakulta Katolické univerzity v Ružomberku.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

RVP PV   Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

např.   například

tzv.   takzvaně

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obrázek 1 Rozezpívání – Sbíráám jablíčka .....</i>	44
<i>Obrázek 2 Rozezpívání – Hudební nástroje.....</i>	45
<i>Obrázek 3 Píseň Pod naším okýnkem .....</i>	46
<i>Obrázek 4 Píseň Muzikant .....</i>	47
<i>Obrázek 5 Píseň Prší, prší .....</i>	49

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Časový harmonogram	34
Tabulka 2 Srovnání hodnocení	64

